

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**SVATBA JANA MLADŠÍHO POPELA Z LOBKOVIC
A BOHUNKY Z ROŽMBERKA ROKU 1556**

Vedoucí práce: prof. PhDr. Václav Bůžek, CSc.

Autor práce: Václav Smíšek

Studijní obor: Historie - Archeologie

Ročník: 5.

2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponenta práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 15. dubna 2019

.....
Václav Smíšek

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu bakalářské práce prof. PhDr. Václavu Bůžkovi, CSc., za vedení mé práce, připomínky, podněty a poskytnuté konzultace. Děkuji také Mgr. Markétě Hrdličkové za možnost studia originálních pramenů a všem pracovníkům Státního oblastního archivu v Třeboni.

Anotace

Předkládaná bakalářská práce se zabývá sňatkem Jana mladšího Popela z Lobkovic a Bohunky z Rožmberka, který se uskutečnil 19. ledna 1556 na českokrumlovském zámku. Práce si klade za cíl na základě prostudované literatury a nevydaných pramenů popsat přípravy a průběh svatebního veselí. Stranou pozornosti nezůstávají ani pozvaní hosté, kteří se svatebních oslav účastnili. Na základě pozvaných hostů lze rekonstruovat rodinné příslušníky a síť regionálních a přeshraničních šlechticů, kteří obklopovali poslední Rožmberky a Lobkovice. Základní metodologické ukotvení tkví v komparativním a historicko-antropologickém přístupu. Autor se na svatební veselí snaží nahlížet v širších souvislostech, neboť sňatek v raném novověku plnil celou řadu funkcí, kupříkladu biologickou, politickou či alianční.

Annotation

The bachelor's thesis deals with the marriage of Jan Popel Junior of Lobkovic to Bohunka of Rožmberk whose wedding ceremony took place on 19th January 1556 in Český Krumlov Castle. Based on literature and non-published sources, the thesis aims to describe the preparations for the nuptials and the wedding day itself. A major focus has been placed on the guests who took part in the wedding. The guest list reveals information about family members and the network of the regional and cross-border nobility who socialized with the last Rožmberks and the Lobkovics. In terms of methodology, the thesis is based on the comparative and historical anthropological approach. The author of the thesis aims to see the nuptials in a broader context, as a marriage in early modern times fulfilled a range of functions, including biological, political or that of an alliance

Obsah

1 Úvod.....	7
2 Sňatky posledních Rožmberků a Vratislava z Pernštejna.....	14
3 Ženich Jan mladší Popel z Lobkovic a nevěsta Bohunka z Rožmberka.....	22
3.1 Ženich	22
3.2 Nevěsta	27
3.3 Společenský dosah svatby Jana mladšího Popela z Lobkovic a Bohunky z Rožmberka.....	29
4 Průběh sňatku Jana mladšího Popela z Lobkovic s Bohunkou z Rožmberka	33
5 Závěr	47
6 Prameny a literatura	49

1 Úvod

Hlavním tématem bakalářské práce je sňatek Jana mladšího Popela z Lobkovic a Bohunky z Rožmberka, který se uskutečnil 19. ledna 1556 na českokrumlovském zámku. Výklad si především klade za cíl popsat svatební veselí v širších souvislostech a snaží se nabídnout pohled na celkový průběh svatby urozených osob. Autor se zaměří především na skladbu hostů, kteří byli přítomni. V souvislosti s pozvanými hosty vyvstávají otázky ohledně jejich společenského statusu a váženosti. Stranou pozornosti nezůstane ani skladba kuchyňského personálu, který působil na svatbě či vypůjčené předměty, které rovněž byly součástí svatebního veselí. Pro zodpovězení otázek podal autor pojednání, které se opírá o několik kapitol, jež podrobně seznámí čtenáře se širším poznáním problematiky šlechtických sňatků v raném novověku a posléze i se samotným sňatkem Jana mladšího Popela z Lobkovic a Bohunky z Rožmberka. Nezbytnou součástí každé práce je i heuristické a metodologické ukotvení. Ačkoliv raně novověká šlechta v českých zemích nezaujímalá nijak zvlášť početnou skupinu obyvatel, těší se velkému historiografickému zájmu.¹ Důvodem je především fakt, že šlechta po sobě zanechala mnoho pramenů, především jde o prameny písemné, hmotné a v neposlední řadě také o ikonografické.

Šlechtické prostředí se dočkalo pozornosti již v průběhu raného novověku. Doboví kronikáři zapisovali slavné okamžiky urozených rodů. V soudobých dílech se odrážela především paměť urozenosti, jež zrcadlila dávnou slávu rodů. Důvody, které vedly šlechtice k tomu, aby zachytili svou rodovou příslušnost, byly především prestižního rázu, jelikož rodová starobylost dopomáhala urozencům k naplnění jejich kariér. Další příčinou, proč mnozí šlechtici nechávali zaznamenávat svoji genealogii, byl fakt, že v průběhu 16. a 17. století řada starých šlechtických rodů vymřela, zřejmě z důvodu genetické zátěže.² Proto byla potřeba zaznamenat významné rodové okamžiky sepsáním rodinné historie, jež by odkazovala na dávnou a nehynoucí slávu rodů.³ V dobových dílech se objevuje především narativní a genealogický přístup, jenž kronikáři používali.⁴

¹ Václav BŮŽEK a kol. *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*, Praha 2011, s. 80.

² Václav BŮŽEK – Josef HRDLIČKA – Pavel KRÁL – Zdeněk VYBÍRAL, *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*, Praha-Litomyšl 2002, s. 10-11.

³ TAMTÉŽ, s. 11.

⁴ TAMTÉŽ, s. 10.

Pro tuto práci bylo klíčové dílo Václava Březana, kronikáře posledních Rožmberků. Václava Březana povolal do svých služeb poslední příslušník rožmberského rodu Petr Vok z Rožmberka. Poslední Rožmberk tak zajistil rodovou kontinuitu alespoň prostřednictvím sepsané rodinné historie. Původní Březanovo dílo obsahovalo celkem pět dílů, avšak dodnes se dochovaly pouze dva díly. První tři díly se věnovaly starším dějinám Rožmberků, čtvrtý a pátý díl byl věnován nejvýznamnějším příslušníkům rožmberského rodu, Vilémovi a Petru Vokovi z Rožmberka.⁵ Poslední dva zmiňované svazky byly v kritické edici vydány Jaroslavem Pánkem.⁶ Prostřednictvím Březanovy kroniky lze sledovat životní osudy posledních Rožmberků, kteří patřili mezi nejvýznamnější šlechtice 16. a počátku 17. století. Na základě Březanovy výpovědi je možné rekonstruovat život posledních Rožmberků, jejich osudy a v neposlední řadě urozenou sociální skupinu, která je obklopovala. Díky Březanovi se dozvídáme o pozadí a průběhu sňatku Jana mladšího Popela z Lobkovic a Bohunky z Rožmberka, který se uskutečnil roku 1556 v českokrumlovské rezidenci.

Pozornost českých historiků na pány erbu červené pětilisté růže se soustředila zejména na konci 19. a počátkem 20. století, kdy o téma projevíli zájem zvláště jihočeští archiváři, kteří byli seznámeni s bohatým pramenným fondem, který se dochoval. Mezi první badatele, kteří se systematicky zabírali rožmberskou problematikou, patřili Hynek Gross, Václav Hadač, František Mareš a Josef Salaba.⁷ Těžiště zájmu jihočeských archivářů leželo především v otázkách hospodářských a regionálně politických dějin posledních Rožmberků. Neopomenutelnou postavou ve výzkumu genealogie pánů erbu červené pětilisté růže sehrál i středoškolský učitel August Sedláček,⁸ jehož monumentální dílo *Hrady, zámky a tvrze Království českého* reflektuje zejména místopis šlechtických sídel, ale i genealogii a všední život pánů a rytířů.⁹

S nástupem poválečné historiografie se výzkum začal stáčet spíše k hospodářským dějinám. Historikové v padesátých a v šedesátých letech intenzivně zkoumali velkostatkové písemnosti, které jim umožňovaly rekonstruovat zevrubný obraz o hospodaření na rožmberském dominiu a finanční situaci posledních Rožmberků. Avšak

⁵ Jaroslav PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy posledních Rožmberků I-II*, Praha 1985, s. 6-7. Srov. V. BŮŽEK – J. HRDLÍČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 11.

⁶ J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, 905 s.

⁷ Václav BŮŽEK – Ondřej JAKUBEC – Pavel KRÁL, *Jan Zrinský ze Serynu. Životní příběh synovce posledních Rožmberků*, Praha 2009, s. 5-6.

⁸ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého VIII-IX, XIII-XIV*, Praha 1891, 1893, 1905, 1923.

⁹ V. BŮŽEK – O. JAKUBEC – P. KRÁL, *Jan Zrinský*, s. 6.

ani politické či náboženské otázky nebyly opomíjeny. Nejvýznamnější badatelé této doby byli Alois Míka, Otakar Hulec, Josef Křivka nebo Oldřich Šeda.¹⁰ S novým přístupem ve studiu hospodářských dějin přišel v šedesátých letech František Kavka.¹¹ Přestože se František Kavka dále zabýval hospodářskými dějinami, tak dokázal velmi umně začlenit i do své práce otázky, které se dotýkaly kulturního a náboženského života na rožmberském dominiu. Stranou pozornosti neopouští ani ráz jihočeské krajiny v 16. a v první polovině 17. století. Právě podobu jihočeské krajiny utvářeli poslední páni erbu červené pětিলisté růže a páni z Hradce.¹² Na Kavkovu práci volně navázal Alois Míka, avšak svým dílem nepřekonal kvalitu Kavkovy práce.¹³

Dalším autorem, který se komplexně věnoval problematice pánů erbu červené pětিলisté růže, byl Jaroslav Pánek,¹⁴ který líčí rožmberské velmože nejen v regionálních souvislostech, nýbrž je zasazuje do širšího kontextu v Království českém i habsburském soustátí. Na pozadí druhé poloviny 16. a první poloviny 17. století se mu podařilo začlenit náboženské a politické postoje pánů erbu pětিলisté růže do širších reálií. K takto rozsáhlému úkolu zvolil biografickou metodu, jež je pro čtenáře mimořádně přitažlivá. Současně s tím sloužily práce Jaroslava Pánka jako syntézy dějin předbělohorského období.¹⁵ K tématu posledních Rožmberků se Jaroslav Pánek vracel ještě mnohokrát, ať už v případě studií či ucelených monografií.¹⁶

Nové podněty ke studiu šlechty přicházely na počátku devadesátých let, kdy se českým historikům dostalo metodologického uvolnění v bádání a také vzrostl zájem o studium šlechtického prostředí. Do popředí se dostaly dějiny každodennosti, které měly v české historiografii poměrně dlouhou tradici, neboť svou koncepcí navazovaly na kulturní historii z druhé poloviny 19. a počátku 20. století.¹⁷ Dějiny každodennosti ukazovaly typický rytmus šlechtického dvora a jeho osob. Václav Bůžek a Josef Hrdlička patří mezi autory, kteří se věnovali každodennímu životu na rožmberských a jindřichohradeckých dvorech.¹⁸ Autoři přinesli mnoho zajímavých informací především

¹⁰ TAMTÉŽ, s. 6.

¹¹ František KAVKA, *Zlatý věk Růží. Kus české historie 16. století*, Praha 1966 (druhé vydání 1993).

¹² V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 18.

¹³ Alois MÍKA, *Osud slavného domu. Rozkvět a pád rožmberského dominia*, České Budějovice 1970; V. BŮŽEK – O. JAKUBEC – P. KRÁL, *Jan Zrinský*, s. 7.

¹⁴ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance*, Praha 1989.

¹⁵ V. BŮŽEK – O. JAKUBEC – P. KRÁL, *Jan Zrinský*, s. 9.

¹⁶ K rožmberskému tématu. Srov. J. PÁNEK, *Petr Vok z Rožmberka. Život renesančního kavalíra*, Praha 2010; TÝŽ, *Vilém z Rožmberka. Politik smíru*, Praha 2011.

¹⁷ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 30.

¹⁸ Václav BŮŽEK – Josef HRDLIČKA a kol., *Dvory velmožů s erbem růže. Všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, Praha 1997. Josef Hrdlička se samostatně věnoval problematice

z běžného dne šlechtice, zajímalo je, kupříkladu, jakým způsobem se raně novověcí šlechtici stravovali, jakým způsobem probíhaly aristokratické návštěvy na rodových sídlech či jak vypadala dobová móda a oděv, který reprezentoval jejich urozenost. V neposlední řadě se autoři také zaobírali všedními i nevšedními událostmi, kterými byly různé křesťanské svátky či jiné ceremonie, kupříkladu oslavy svateb či pohřbů.

Na tradici kulturní historie navázal také Josef Petráň, který zkoumal každodennost a hmotné zázemí šlechtických sídel. Jeho dílo otevřelo novou možnost interpretace kulturních, každodenních a sociálních dějin na základě hmotné kultury.¹⁹ Posledními Rožmberky a pány z Hradce se rovněž zabýval sborník *Opera historica*, který byl zaměřen na ucelený souhrn dosavadního poznání o pánech z Hradce a posledních Rožmbercích. Zásadní částí celého sborníku je edice korespondence, která probíhala mezi pány se zlatou pětistou rúží a Rožmberky.²⁰

Na počátku nového tisíciletí si historikové začali klást nové otázky, dosavadní poznatky o raně novověké šlechtě, včetně pánů erbu červené pětisté rúže, se snažili uchopit v obecnější rovině a vytvořit tak syntetická díla, která by na základě mnoha konkrétních příkladů ze šlechtického prostředí ukázala obecné jevy, které provázely život šlechtice.²¹

Historikova práce se ovšem nezužuje jen na obecné principy, nýbrž historii tvořili lidé, jejich osudy a vzájemné vztahy. Kupříkladu Pavel Král se detailně zabýval funerálními ceremoniemi posledních Rožmberků.²² Nejen Pavel Král, ale i řada dalších historiků pod vedením Václava Bůžka se věnovala přechodovým rituálům v rožmberském prostředí, zejména pak svatbám. Důraz byl kladen především na odraz symbolického aktu v soudobém myšlení stavovské společnosti.²³ Svě poznatky pravidelně publikovali ve sborníku *Opera historica*. V české historiografické vědě existuje velké množství autorů, kteří se ve svých pracích věnovali jednomu

šlechtického stolování a stravování v několika studiích i v monografii. Srov. Josef HRDLIČKA, *Hodovní stůl a dvorská společnost. Strava na raně novověkých aristokratických dvorech v českých zemích (1550-1650)*, České Budějovice 2000 (= Monographia historica 1).

¹⁹ Josef PETRÁŇ, *Dějiny hmotné kultury. Kultura každodenního života od 16. do 18. století I-II*, Praha 1995; V. BŮŽEK – O. JAKUBEC – P. KRÁL, *Jan Zrinský*, s. 10.

²⁰ Václav BŮŽEK – Josef HRDLIČKA, *Rodinný život posledních pánů z Hradce ve světle jejich korespondence*, in: V. BŮŽEK (ed.), *Poslední páni z Hradce* (= *Opera historica* 6), České Budějovice 1998; Jiří KUBEŠ, *Rodinné vztahy pánů z Hradce a Rožmberků v předbělohorském století*, in: V. BŮŽEK (ed.), *Poslední páni*, s. 273-318.

²¹ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených; Petr MAŤA, Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004.

²² Pavel KRÁL, *Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku*, České Budějovice 2004 (= *Monographia historica* 4). Srov. V. BŮŽEK – O. JAKUBEC – P. KRÁL, *Jan Zrinský*, s. 159-177.

²³ TAMTÉŽ, s. 10.

z nejdůležitějších přechodových rituálů v životě šlechty, a tím byl sňatek. Oblibu u tuzemských historiků si téma šlechtických svateb získalo především v druhé polovině 20. století a na počátku nového tisíciletí. Prvními badateli, kteří se v českém prostředí zabývali renesančními svatbami, byli Charlotte Fritzová a Jindřich Růžička.²⁴ Autoři ve své studii líčí jeden z prvních renesančních sňatků, který byl uzavřen ve Vídni mezi Vratislavem z Pernštejna a Marií Manrique 14. září 1555. Šlo především o přeshraniční sňatek, který měl dalekosáhlý přesah i za hranicemi Království českého. Studie je velmi podnětná, avšak pohybuje se v rámci obecných reálií a nenabízí srovnání s ostatními sňatky, které proběhly ve stejném období.

Opětovně se tématem pernštejnského sňatku zabíral Petr Vorel,²⁵ jenž ve své práci zasazuje sňatek do rodového a politického dobového kontextu. S novým pohledem na sňatek Vratislava z Pernštejna a Marie Manrique přišel Pavel Marek,²⁶ který nahlíží na česko-španělské spojení především politickokulturním pohledem, neboť s příchodem španělské nevěsty do českých zemí nastalo pronikání hispánských kulturních podnětů do Království českého. V neposlední řadě nelze opomenout ani fakt, že Vratislav z Pernštejna získal vazby na významné šlechtické rody v oblasti Středomoří a habsburský dvůr, což lze považovat v kontextu Království českého za zcela ojedinělý jev.²⁷ Svazek mladé cizinky s pánem erbu zubří hlavy také znamenal náboženskou manifestaci a postupné upevňování katolicismu.²⁸

Josef Janáček, jeden z nejvýznamnějších českých historiků, jehož badatelské těžiště leželo především v době předbělohorské, se rovněž zabýval sňatky urozenců. Josef Janáček líčil rodové spojení předposledního rožmberského velmože s Polyxenou z Pernštejna a také sňatek Pavla Gassoldiho s Evou Zrinskou z Rožmberka. Josef Janáček volil velmi čtivou formu s prvky beletristického pojetí, nejdůležitější badatelské otázky byly spjaty především s náboženstvím, hospodářskými a politickými dějinami.²⁹ Oproti tomu Jaroslav Pánek se zabývá obecnější povahou šlechtických svateb, ale i konkrétní

²⁴ Charlotte FRITZOVÁ – Jindřich RŮŽIČKA, *Španělský sňatek Vratislava z Pernštejna 1555*, Sborník prací východočeských archivů 3, 1975, s. 63-77; Petr VOREL, *Páni z Pernštejna. Vzestup a pád rodu zubří hlavy v dějinách Čech a Moravy*, Praha 1999, s. 238-239.

²⁵ TAMTÉŽ, s. 238-239.

²⁶ Pavel MAREK, *Pernštejnské ženy. Marie Manrique de Lara a její dcery ve službách habsburské dynastie*, Praha 2018.

²⁷ TAMTÉŽ, s. 55-57, 60.

²⁸ Marie RYANTOVÁ, *Polyxena z Lobkovic. Obdivovaná i nenáviděná první dáma království*, Praha 2016, s. 26, 28.

²⁹ Josef JANÁČEK, *Ženy české renesance*, Praha 1977, s. 23-47; V. BŮŽEK – O. JAKUBEC – P. KRÁL, *Jan Zrinský*, s. 31-34; M. RYANTOVÁ, *Polyxena z Lobkovic*, s. 119-176.

podobou. Na příkladu pánů erbu červené pětিলisté růže reflektuje renesanční sňatky a jejich společenský dosah nejen v Království českém, ale i za jeho hranicemi.³⁰

S rozvojem dějin každodennosti se o šlechtické sňatky začali zajímat i Václav Bůžek a Josef Hrdlička.³¹ Na příkladech posledních Rožmberků a pánů z Hradce se autoři snažili postihnout významné životní milníky, mezi které v období raného novověku patřil i sňatek. Obecněji zaměřené práce, které se týkají šlechtických svateb, se snaží reflektovat sňatek na modelových příkladech.³² Opomenout ovšem nelze ani edičně zpřístupněný deník Adama mladšího z Valdštejna. Tento rudolfínský dvořan se účastnil nejen svateb, ale i všech dalších významných událostí.³³ Význam jeho deníku tkví především v tom, že šlechtic si detailně zaznamenával všechny společenské akce, kterých se účastnil společně se svými urozenými přáteli. Díky tomu lze rekonstruovat síť pánů a přátel, kteří obklopovali rudolfínského dvořana Adama mladšího z Valdštejna.

Celá řada studií se zabývá širšími okolnostmi sňatku, jako je kupříkladu slavnostní jídelníček, hudební doprovod či symbolický průběh ceremoniálu.³⁴ Obecně sňatek nezůstává opomenut ani v zahraniční historiografii, která mu věnovala značnou pozornost. Namátkou lze jmenovat práci Richarda van Dülmena, který se zvláště věnuje obecnému pojetí manželství, zvláště pak manželskému soužití a v neposlední řadě i manželské sexualitě.³⁵ Nelze opomenout ani rakouskou historičku Beatrix Bastl, jež se věnovala především citovému světu šlechtičen v raném novověku.³⁶

³⁰ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 107-112, 198-201; Týž, *Vilém z Rožmberka* s. 185-191; Týž, *Aristokratické slavnosti české renesance*, *Opus musicum* 19, 1987, s. 289-297; Týž, *Říšská sňatková politika Viléma z Rožmberka*, *Zlatá stezka* 4, 1998, s. 41-56.

³¹ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA (edd.), *Dvory*, s. 80-97; Václav BŮŽEK, *Die Heirat Jošt III. von Rosenberg und Annas von Roggendorf. Zur Gestaltung übernationaler verwandtschaftlicher Verhältnisse des Adels aus den böhmischen und österreichischen Ländern*, *Jahrbuch der Gessellschaft für Landeskunde und Denkmalpflege Oberösterreich* 160, 2015, s. 120-132.

³² V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 303-330; P. MAŤA, *Svět*, 605-640; Martin HOLÝ, *Šlechtické sňatky v českých zemích v letech 1500 až 1650*, *Historická demografie* 27, 2003, s. 5-34.

³³ Marie KOLDINSKÁ – Petr MAŤA (edd.), *Adam mladší z Valdštejna, Deník rudolfínského dvořana*, Praha 1997.

³⁴ Více o šlechtickém jídelníčku J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl. Více o hudebním doprovodu ve šlechtickém prostředí Petr DANĚK, Svatba, hudba a hudebníci v období vrcholné renesance. Na příkladu svatby Jana Krakovského z Kolovrat v Innsbrucku roku 1580*, in: V. BŮŽEK – P. KRÁL (edd.), *Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech raného novověku*, České Budějovice 2000, (= *Opera historica* 8), s. 207-264.

³⁵ Richard VAN DÜLMEN, *Kultura a každodenní život v raném novověku (16.-18. století)*, Praha 1999, s. 137-205.

³⁶ Beatrix BASTL, *Macht der Emotionen ? Refugionen der Intimität ? Die Erhaltung des Namens und die Ordnung der aristokratischen Familie*, in: V. BŮŽEK – P. KRÁL (edd.), *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku*, České Budějovice 1999 (= *Opera historica* 7), s. 502-512.

Pro vypracování bakalářské práce byly využity jak edičně zpřístupněné, tak i nevydané písemné prameny. Z vydaných pramenů šlo o *Životy posledních Rožmberků*, které sepsal rožmberský kronikář Václav Březan a edičně zpřístupnil Jaroslav Pánek.³⁷ Avšak přímo k průběhu sňatku Jana mladšího Popela z Lobkovic a Bohunky z Rožmberka jsou záznamy v Březanových kronikách velmi skoupé. Ovšem *Životy posledních Rožmberků* jsou nepřekonatelným pramenem zejména díky poznámkovému aparátu a bohatému rejstříku. Autor rovněž využil i nevydané prameny, které jsou uloženy ve Státním oblastním archivu v Třeboni. Archivní fond obsahuje osobní korespondenci ženicha Jana mladšího Popela z Lobkovic s nevěstíným bratrem Vilémem z Rožmberka.³⁸ Tito urozenci dojednávali okolnosti svatby, zejména pak počet hostů, kteří se na českokrumlovskou rezidenci dostaví. Klíčovým pramenem pro poznání a skladbu hostů jsou soupisy pozvaných urozenců, ubytovací seznamy a také zasedací pořádky u jídelních stolů.³⁹ V pramenech se lze setkat i s instrukcemi, které vydával rožmberský velmož Vilém z Rožmberka.⁴⁰ V neposlední řadě nelze opomenout seznamy personálu, v nichž byl uveden i vypůjčený personál z okolních panství. Předmětem výpůjček byly i věci ryze praktického charakteru, které byly potřeba k uskutečnění svatby, jako například ložní prádlo, ubrusy či kuchyňské nádobí.

Pro předkládanou bakalářskou práci je zásadních několik historických metod. Především jde o metodu přímou a komparaci. Jelikož prameny obsahují řadu osob, lze tedy uplatnit i koncept historické antropologie.⁴¹

Hlavní otázky se dotýkají především složení hostů, kteří se účastnili svatby Jana mladšího Popela z Lobkovic s Bohunkou z Rožmberka. Na základě položených otázek lze určit jejich sociální status a určit širší i užší sociální síť, která obklopovala nejurozenější šlechtice druhé poloviny 16. století.

³⁷ J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, 905 s.

³⁸ SOA Třeboň Cizí rody – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 60-62.

³⁹ Tamtéž, CR – reg. z Rožmberka, sign. 4, fol. 56-58.

⁴⁰ Tamtéž, CR – reg. z Rožmberka, sign. 4, fol. 54-55, 64-65, 67.

⁴¹ Richard VAN DÜLMEN, *Historická antropologie, Vývoj, problémy, úkoly*, Praha 2002, s. 11-12.

2 Sňatky posledních Rožmberků a Vratislava z Pernštejna

Rožmberský rod patřil od středověku k nejpřednějším českým rodům v Království českém. S tímto faktem také souvisely rodové sňatkové aliance. Hlavním teritoriem, z něhož rožmberští velmoži v 16. století vybírali své partnerky, bylo německy hovořící prostředí, jehož blízkost s rožmberskými državami umožňovala přeshraniční vztahy. Nevěsty pocházely z předních rakouských a německých rodů, mezi které patřili kupříkladu Starhemberkové a Roggendorfové.⁴²

Sňatek Jošta III. z Rožmberka a Anny z Roggendorfu se uskutečnil roku 1530. Joštův to byl v pořadí již druhý sňatek. První sňatek uzavřel v roce 1529 s Bohunkou, která pocházela ze starobylého rodu Starhemberků. Manželství však nemělo dlouhého trvání, neboť Bohunka (Vendelína, Wendeline) krátce po sňatku zemřela.⁴³ V lednu 1530 Bohunka nepřežila porod dcery Anny, jež se později stala manželkou předního šlechtice a kancléře Království českého Jáchyma z Hradce.⁴⁴ Joštův zármutek netrval dlouho, protože touha po mužském dědici a rodová kontinuita byla na prvním místě. Proto téhož roku uzavřel sňatek s rakouskou šlechtičnou Annou z Roggendorfu, příslušnicí družiny Anny Jagellonské.⁴⁵ Zájem na rožmberském sňatku měl i český král Ferdinand I., který se snažil prostřednictvím rodových aliancí upevnit politický vliv v Království českém a stabilizovat tak nejistou politickou situaci v prvních letech své vlády a spojit českou a rakouskou šlechtu.⁴⁶ Habsburkové se snažili vytvořit loajální šlechtické prostředí.⁴⁷ Rodičovská touha po zplození potomků byla naplněna, jelikož Anna z Roggendorfu porodila během devíti let Joštovi celkem sedm dětí, což zajistilo rodové pokračování jednoho z nejpřednějších šlechtických rodů v Království českém.⁴⁸

Prvním toužebně očekávaným mužským potomkem se stal v roce 1531 Ferdinand Vok, který však zemřel ve stáří osmi měsíců. O vkládaných nadějích do malého chlapce svědčí i fakt, že se jeho kmotrem stal český král Ferdinand I. Druhorozeného dítěte se šlechtický pár dočkal v roce 1532, kdy se narodila dcera Alžběta. Mužského pokračovatele přivedla na svět Anna Rožmberská z Roggendorfu v roce 1534, kterým byl

⁴² J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 35-36; V. BŮŽEK, *Die Heirat*, s. 120-121.

⁴³ TAMTÉŽ, s. 120-121.

⁴⁴ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 35-36.

⁴⁵ TÝŽ, *Petr Vok*, s. 30-32.

⁴⁶ TÝŽ, *Poslední Rožmberkové*, s. 35.

⁴⁷ M. HOLÝ, *Šlechtické sňatky*, s. 12.

⁴⁸ J. PÁNEK, *Petr Vok*, s. 32. Srov. TÝŽ, *Poslední Rožmberkové*, s. 37.

Oldřich IV. Radost však netrvala dlouho, poněvadž Oldřich IV. zemřel v útlém věku. Smutek ze ztráty Oldřicha nahradilo v roce 1535 veselí, poněvadž Anna přivedla na svět chlapce, který dostal jméno Vilém. O rok později v roce 1536 se urozenému páru narodila dcera Bohunka a v roce 1537 se narodila poslední dcera Eva. Výčet urozených potomků uzavírá syn Petr Vok, který se narodil roku 1539.⁴⁹

Pokrevní spřízněnost mezi pány z Hradce a Rožmberky nastala v roce 1546 díky tomu, že Jáchym z Hradce uzavřel sňatek s Annou z Rožmberka. Spojením obou rodů byla vytvořena velmi silná rodová aliance v oblasti jižních Čech. Sňatek se uskutečnil 9. března 1546 v ženichově rezidenci v Jindřichově Hradci, přestože podle dobových zvyklostí se svatba měla konat v sídle nevěsty na českokrumlovském zámku.⁵⁰ Jelikož Anna z Rožmberka byla sirotkem, veškerá svatební jednání tedy zajišťovali její poručníci, kterými byli Albrecht z Gutnštejna, Oldřich Holický ze Šternberka a Jeroným Šlik z Pasounu a Holejče. Původní termín svatby byl stanoven na 7. března, ale kvůli oční chorobě Jáchyma z Hradce byl svatební obřad přesunut. Rožmberský kronikář Václav Březan uvedl, že „*pan Joachym z Hradce stonal na oči; na Krumlov přijeti nemohl; o přivození novosti žádá.*“⁵¹ Dne 9. března dorazila nevěsta i s početným doprovodem do rezidence pánů z Hradce a uzavřela se svým nastávajícím manželem svatební smlouvu. Nevěstino věno činilo 4000 kop grošů míšeňských a ženichův vklad v nemovitém majetku zahrnoval panství Kardašovu Řečici.⁵² Přestože šlo o typický účelový sňatek ve šlechtickém prostředí, lze usoudit, že manželství bylo šťastné a jeho funkce byla naplněna.⁵³

Ve sňatkové politice nezaostával také Annin nevlastní bratr Vilém. Po ukončení konfliktu s pány z Plavna se Vilém rozhodl uzavřít sňatek. Volba připadala na představitelku říšské šlechty Kateřinu z Brunšviku. Ačkoliv vévodové z Brunšviku nebyli v říšské titulatuře na prvních příčkách, přece jen možný mocenský postup mohl mladého Rožmberka čekat, poněvadž Kateřinin bratr Erich II. působil jako prostředník mezi říšskými knížaty a španělskými Habsburky. Prozíravý Vilémův krok se vyplnil, jelikož jeho prestiž v Čechách stoupla. Díky příbuznosti s brunšvickým vévodou mohl navázat

⁴⁹ Pavel KRÁL, *Dětský svět rožmberských bratrů*, in: Václav Bůžek a kol., *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011, s. 515; J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 37-38.

⁵⁰ J. KUBEŠ, *Rodinné vztahy*, s. 276-278.

⁵¹ J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 22.

⁵² J. KUBEŠ, *Rodinné vztahy*, s. 278.

⁵³ Jáchym z Hradce zplodil s Annou z Rožmberka celkem pět dětí (Adam, Jindřich Adam, Anna, Alžběta, Anna). J. KUBEŠ, *Rodinné vztahy*, s. 274. Srov. V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA (edd.), *Dvory*; s. 8; TITÍŽ, *Rodinný život*, s. 145-271.

kontakt s Habsburky.⁵⁴ Přestože oba snoubence dělilo rozdílné vyznání víry, nebyl zásadní problém v uzavření sňatku, jelikož Vilém jako umírněný katolík se zavázal ve svatební smlouvě, že bude dodržovat nevěstino vyznání. Vilém z Rožmberka totiž doufal, že po uzavření sňatku s představitelkou brunšvického rodu bude jeho pozice silnější v říšské politice, navíc rožmberského velmože pojilo přátelství s bratrem Kateřiny Erichem II. První setkání budoucího páru se uskutečnilo 20. února 1557. Rožmberský vladař přijel včetně početné skupiny dvořanů a osob, které ho doprovázely na cestě. Náplní příštích dní tvořilo jednání o podmínkách svatebních smluv. Samotné svatební veselí se konalo 28. února 1557 v Mündenu. Vkládané naděje ze strany rožmberského pána o početí mužského dědice se však neuskutečnily. Kateřina zemřela 10. května 1559.⁵⁵

S otevíráním českých hranic renesanční kultuře se přeshraniční sňatky stávaly mnohem rozšířenější. Renesanční životní styl si čeští šlechtičtí kavalíři osvojovali prostřednictvím zahraničních cest. Pobyty mladých šlechticů v evropském prostoru nabízely cenné zkušenosti a kontakty.⁵⁶ Jako příklad lze zmínit cestu Vratislava z Pernštejna ve společnosti arciknížete Maxmiliána do oblasti Středomoří a Španělska v roce 1551. Vratislav na cestě působil jako vysoce urozený doprovod habsburského arciknížete Maxmiliána. Zkušenost se středomořským životním stylem a renesanční krása dala základ k tomu, aby započala přestavba chladných pozdně středověkých hradů na renesanční paláce s rozličnou uměleckou výzdobou. Překotné změny se netýkaly pouze architektury, ale i odívání a šlechtického jídelníčku.⁵⁷

Dalším výrazným sblížením české šlechty se zahraničím byl sňatek Vratislava z Pernštejna s Marií Manrique de Lara, který se uskutečnil ve Vídni 14. září 1555. Marie Manrique de Lara působila jako dvorní dáma na dvoře Marie Habsburské. Sblížení Marie a Vratislava mělo přispět k bližšímu sepětí se španělským prostředím a k realizaci španělské politiky v centrální Evropě.⁵⁸ Na rozdíl od svatby rožmberského velmože Viléma spojovala novomanžele společná katolická víra. Tento fakt vnímal i český král

⁵⁴ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 107-108.

⁵⁵ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA (edd.), *Dvory*, s. 80-83. Srov. Jana FREJLACHOVÁ, *Svatba Viléma z Rožmberka s Kateřinou Brunšvickou. (Příspěvek k renesančním slavnostem)*, České Budějovice 1995 (= Diplomová práce), s. 17-22.

⁵⁶ Kavalírskými cestami se zabýval např. J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 68; TÝŽ, *Zahraniční cesty posledních Rožmberků a jejich kontakty s evropským dvorským prostředím*, in: V. BŮŽEK (ed.), *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, České Budějovice 1993 (= Opera historica 3), s. 9-32; V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 292-303.

⁵⁷ P. MAREK, *Pernštejnské ženy*, s. 30, 34, 36; P. VOREL, *Páni z Pernštejna*, s. 238, 240-241; J. PÁNEK, *Aristokratické slavnosti*, s. 289-290; M. RYANTOVÁ, *Polyxena z Lobkovic*, s. 88.

⁵⁸ CH. FRITZOVÁ – J. RŮŽIČKA, *Španělský sňatek*, s. 67-69; P. MAREK, *Pernštejnské ženy*, s. 55-57.

Ferdinand I., jenž podporoval spojení mezi katolickou šlechtou. Okázalý příklon novomanželů ke katolické víře byl pokládán za příkladný.⁵⁹ Na konci 16. a počátkem 17. století v době náboženského soupeření signalizovalo splnutí dvou katolických rodů posílení mocenského vlivu.⁶⁰

Po náhlé ztrátě své milované ženy Kateřiny Brunšvicke se rožmberský velmož roznemohl a projevila se u něj těžká nemoc.⁶¹ Přesto se opět následujícího roku 1560 rozhodl uzavřít manželství, které svým směřováním bylo opět namířeno za hranici Království českého. Jeho vyvolenou se stala Žofie Braniborská. Důležitou roli ve volbě Žofie byl fakt, že náležela k rodu braniborských markrabat, která sehrávala důležitou vnitropolitickou funkci v Římsko-německé říši. První střetnutí budoucího manželského páru se uskutečnilo 7. srpna 1561. Následovalo dojednání manželských smluv, ve kterých se Vilém stejně jako v prvním manželství zavázal k tomu, že bude respektovat luteránské vyznání Žofie. Původní termín berlínské svatby podle platných svatebních smluv byl stanoven na 16. listopadu, ovšem z neznámých důvodů byla přesunuta na 14. prosince 1561. Svatební veselí se protáhlo až do 21. prosince 1561, jehož součástí byly rytířské turnaje, taneční zábavy a velkolepý ohňostroj. Po ukončení několikadenní slavnosti se Vilém z Rožmberka včetně své početné družiny odebral do českokrumlovské rezidence. Žofie se svým početným doprovodem se dostavila na českokrumlovskou rezidenci 9. února 1562, kde byla přivítána předposledním členem rožmberského rodu. Ačkoliv manželství bylo šťastné, netrvalo dlouho, neboť Žofie 27. června 1564 podlehla krátké nemoci.⁶²

K uzavření třetího sňatku se Vilém z Rožmberka rozhodl až v průběhu sedmdesátých let 16. století. Do zorného pole stárnoucího rožmberského velmože se dostala mladá představitelka bádenských markrabat Anna Marie. Přestože její vyznání bylo opět luterské, pro Viléma nepředstavovalo žádnou překážku, protože v českých zemích sílil tlak evangelické šlechty a Maxmilián II. nebyl příliš nakloněn tomuto svazku, neboť by to posílilo wittelsbašský vliv v Římsko-německé říši. V průběhu srpna 1577 uzavřel rožmberský vladař svatební smlouvy se stranou nevěsty, v níž se zavázal, že svatba proběhne 27. ledna 1578 na českokrumlovské rezidenci.⁶³ Šlo ovšem o nestandardní situaci, protože svatební veselí se většinou odehrávalo v rezidenci

⁵⁹ P. VOREL, *Páni z Pernštejna*, s. 242-246.

⁶⁰ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 308.

⁶¹ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA (edd.), *Dvory*, s. 84.

⁶² TAMTÉŽ, s. 83-88.

⁶³ TAMTÉŽ, s. 89.

nevěsty. Obdobný příklad lze najít i u Anny z Hradce, kdy nepříznivý zdravotní stav jejího snoubence Jáchyma z Hradce vyžadoval přesun místa konání obřadu.⁶⁴ Ani třetí sňatek neměl dlouhého trvání, jelikož mladá šlechtična zemřela 25. dubna 1583 ve věku dvaceti let.⁶⁵

Posledním svatebním obřadem rožmberského vladaře bylo spojení s předním českým šlechtickým rodem Pernštejnů. Ačkoliv představitel jihočeského velmožského rodu nehledal nevěstu za hranicemi Království českého, nesnižoval tím své společenské postavení, neboť vazby Pernštejnů sahaly až na španělský dvůr.⁶⁶ V létě 1586 se pořádaly zasnuby s Polyxenou z Pernštejna, jejíž rodiči byli Vratislav z Pernštejna, nejvyšší kancléř Království českého, a španělská šlechtična Marie Manriquez de Lara, která působila na dvoře Marie Habsburské.⁶⁷ Zatímco v předchozích svazcích si Vilém vybíral manželky z luteránského prostředí, v případě Polyxeny šlo o sňatek ryze katolický. Uzavření takto významného svazku představovalo ukázkový příklad upevňování katolických pozic v potridentském období. U obou šlechticů šlo především o sňatek z rozumu, v němž Polyxena sledovala snížení perňštejnského dluhu a Vilém toužebně očekávaného následovníka.⁶⁸

Vilémova touha po mužském následovníkovi byla neutuchající, a proto o rok později 11. ledna 1587 na Pražském hradě uzavřel sňatek s Polyxenou z Pernštejna. Opulentní svatební hostinu doprovázel bohatý program doplněný o typické renesanční kratochvíle, jakým byl karneval, ohňostroj a hudební vystoupení rudolfínské kapely. Zastoupení urozených hostů bylo různorodé, poněvadž bylo tvořeno tuzemskou i zahraniční šlechtou. Nejurozenějším hostem byl Rudolf II., jehož přítomnost podtrhovala význačnost rožmberského a perňštejnského spojení.⁶⁹ Bezdětné manželství bylo ukončeno po pěti a půl letech Vilémovou smrtí.⁷⁰

Stejně jako předposlední reprezentant rožmberského rodu zatoužil po sňatku i jeho mladší bratr Petr Vok. Ten prahl po křesťanském naplnění svátosti manželství a zplození potomka. Dychtivé očekávání rožmberského následovníka podtrhuje úmluva mezi bratry. V té se totiž Petr zavázal k tomu, že jestliže zplodí se svou zákonnou

⁶⁴ J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 22.

⁶⁵ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA (edd.), *Dvory*, s. 89-90.

⁶⁶ P. MAREK, *Pernštejnské ženy*, s. 57.

⁶⁷ CH. FRITZOVÁ – J. RŮŽIČKA, *Španělský sňatek*, s. 63-77; P. MAREK, *Pernštejnské ženy*, s. 55-57.

⁶⁸ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 226.

⁶⁹ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA (edd.), *Dvory*, s. 90; M. RYANTOVÁ, *Polyxena z Lobkovic*, s. 119-176.

⁷⁰ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA (edd.), *Dvory*, s. 91.

manželkou Kateřinou z Ludanic potomka, tak se výchovy ujme Vilém.⁷¹ Případný mužský potomek měl dostat katolickou výchovu, která by zajišťovala rodovou kontinuitu pánům erbu červené pětিলisté růže.⁷²

Kateřina z Ludanic byla sirotkem po moravských šlechticích. O její právní záležitosti spojené se sňatkem se starali Kateřinini poručníci. Stejně tak majetek nespravovala mladá šlechtična, nýbrž vrchnostenští úředníci, kteří spíše než na blaho mladé šlechtičny hleděli na vlastní prospěch.⁷³ Přestože byl mezi Petrem a Kateřinou propastný věkový rozdíl několika desetiletí, nic nebránilo tomu, aby stárnoucí velmož uzavřel s třináctiletou dívkou manželství. Lze jen předpokládat, zda došlo k oboustrannému citovému vzplanutí. Kateřina od Petra Voka očekávala, že jí bude poskytnuta náklonnost, jistota, porozumění, něha, klid a mimo jiné i láska a cit.⁷⁴ Před samotným svatebním aktem byly v roce 1580 uzavřeny svatební smlouvy s nevěstinými poručníky a téhož dne 14. února 1580 se odehrála svatba. Opulentní svatební veselí, hodné posledního Rožmberka, pořádal ženich ve své bechyňské rezidenci. Zastoupení hostů bylo rozličné, ale především bylo reprezentováno významnými šlechtici. Mezi pozvanými hosty byl Vilém z Rožmberka, vladař domu rožmberského, kterého doprovázela tehdejší manželka Anna Marie Rožmberská z Bádenu. Nechyběl také Adam II. z Hradce, který se dostavil na svatební veselí posledního Rožmberka i se svou matkou Annou z Rožmberka.⁷⁵

K nově uzavřenému sňatku vzhlížel s nadějí především Vilém, neboť doufal v početí mužského potomka. Avšak dědice rožmberského dominia se nedočkal. Soužití Petra a Kateřiny nabývalo postupem času trhlín, poněvadž se u ní na konci 16. století projeví psychické problémy, dobovým označením „*melancholické stavy*“.⁷⁶ V důsledku psychických změn se Kateřina uchýlila do soukromí svého fraucimoru, kde 22. června 1601 zemřela.⁷⁷

Obdobnou svatební strategii, jakou využil Vilém z Rožmberka, zopakovala i jeho sestra Eva z Rožmberka, jež se vdala za příslušníka cizí šlechty. Dalším shodným rysem byl i fakt, že Eva byla katolička, naproti tomu její muž byl protestant. Odlišné vyznání víry ve šlechtickém prostředí nebylo v první polovině 16. století ničím výjimečným. Jejím

⁷¹ Václav BŮŽEK – Ondřej JAKUBEC, *Kratochvíle posledních Rožmberků*, Praha 2012, s. 24.

⁷² J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 198.

⁷³ TAMTÉŽ, s. 200.

⁷⁴ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA (edd.), *Dvory*, s. 92; V. BŮŽEK – O. JAKUBEC, *Kratochvíle*, s. 23-24.

⁷⁵ J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 452-453.

⁷⁶ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA (edd.), *Dvory*, s. 91-92; J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 200-201.

⁷⁷ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA (edd.), *Dvory*, s. 93.

manželem byl chorvatský velmož Mikuláš Zrinský ze Serynu. Eva z Rožmberka byla v porovnání s Mikulášem o mnoho mladší, neboť Mikuláš již jednou ženat byl. Původní záměr byl takový, že se v létě 1564 uskuteční velkolepá slavnost. Avšak tento smělý plán nebyl naplněn, neboť Viléma z Rožmberka stihla náhlá smrt jeho manželky Žofie Braniborské, tudíž plánovaný sňatek musel být přesunut na podzim. Svatba Evy a Mikuláše se nakonec uskutečnila 10. září 1564 na jindřichohradeckém zámku za pomoci Jáchyma z Hradce.⁷⁸ Doprovodné kratochvíle a slavnosti spojené s typickým šlechtickým sňatkem se nekonaly „*tak tajně a nenadále beze všech těch kratochvílí a triumfů.*“⁷⁹ Manželské soužití Evy z Rožmberka a Mikuláše Zrinského ze Serynu bylo tragicky ukončeno 7. září 1566, kdy v čele nepočetného vojska zaútočil na Turky, kteří se snažili dobýt uherskou pevnost Siget. Mikuláš Zrinský věděl, že nemá šanci zvítězit nad tureckou přesilou, a proto se rozhodl postavit do čela nepočetné skupiny vojáků. Chorvatský velmož bojoval do posledního okamžiku svého života, avšak jeho život vyhasl ve chvíli, když byl zasažen střelnou ranou.⁸⁰

Ovdovělá Eva Zrinská z Rožmberka se snažila přenést přes smutek, který ji potkal. Svůj volný čas vyplňovala cestami za svými sourozenci, zejména na Jindřichův Hradec a Český Krumlov. Ovšem návštěvy Evy Zrinské z Rožmberka se neodehrávaly pouze na území Království českého, nýbrž i za hranicemi. Oblíbeným místem pro návštěvy byl Sprinzenstein, který patřil Alexandrovi a Janu Albrechtovi ze Sprinzensteinu. Tito hornorakouští urozenci se zasadili o to, že se vdova po chorvatském velmoži seznámila po roce 1576 se svým pozdějším manželem, italským šlechticem a mantovským dvořanem Pavlem z Gassoldu.⁸¹ Přestože italský hrabě náležel k mantovskému dvoru Viléma III. Gonzagy, v kruzích české šlechty byl absolutně neznámým. Rovněž poslední Rožmberkové nebyli spokojeni s výběrem manžela své sestry. Vilém z Rožmberka si velmi přál, aby Eva uzavřela sňatek s urozenějším a více zámožnějším šlechticem.⁸²

Přes všechny námitky však Eva Zrinská z Rožmberka uzavřela 16. září 1578 sňatek s mantovským šlechticem Pavlem Gassoldu na českokrumlovském zámku. Svatba rožmberské šlechtičny proběhla bez větší pozornosti, s největší pravděpodobností se svatebních oslav ani neúčastnil nevěstin bratr Vilém z Rožmberka. Novomanželé záhy

⁷⁸ V. BŮŽEK – O. JAKUBEC – P. KRÁL, *Jan Zrinský*, s. 17-25.

⁷⁹ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 132-134.

⁸⁰ TAMTÉŽ, s. 139.

⁸¹ V. BŮŽEK – O. JAKUBEC – P. KRÁL, *Jan Zrinský*, s. 31.

⁸² TAMTÉŽ, s. 32-33.

po svatbě opustili českokrumlovskou rezidenci, aby se mohli vydat na cestu do Mantovy. Ačkoliv Eva Gassoldská z Rožmberka obdržela od svého staršího bratra značné věno v podobě 15 000 grošů českých, sužoval italský pár neustálý nedostatek finančních prostředků. Eva Gassoldská z Rožmberka si jen těžko přivykala na středozezemský životní styl a finanční nouzi, která ji v Mantově provázela. Eva Gassoldská z Rožmberka na Království české nezanevřela, pravidelně přijížděla z Apeninského poloostrova do rezidenčních měst posledních Rožmberků a pánů z Hradce. Zemřela v srpnu 1591.⁸³

⁸³ TAMTÉŽ, s. 33-34. Srov. V. BŮŽEK – O. JAKUBEC, *Kratochvíle*, s. 44.

3 Ženich Jan mladší Popel z Lobkovic a nevěsta Bohunka z Rožmberka

3.1 Ženich

Lobkovický rod patřil mezi nejvýznamnější rody v panské hierarchické společnosti Království českého. Díky svým schopnostem se Lobkovicové již během 16. století zařadili ke šlechtickým rodinám, které oplývaly nejen rozsáhlou pozemkovou držbou, nýbrž i značným politickým vlivem v Království českém, ale i za hranicemi českého státu. Již v době předbělohorské zaujímali Lobkovicové významné pozice v zemských úřadech. Díky tomu se mohli rovnat starobylým českým rodům, jakými byli kupříkladu páni z Hradce, Švamberkové, Rožmberkové či Pernštejnové.⁸⁴ Původ pánů z Lobkovic sahá až do 15. století.

Prapředkem rodu byl Mikuláš řečený Chudý, jenž působil v Kutné Hoře jako urburní písař.⁸⁵ Za věrné služby obdržel finanční hotovost od českého krále Václava IV., za kterou zakoupil asi v roce 1409 vesnici Lobkovice. V roce 1417 byl Mikuláš povýšen na nejvyššího písaře. O rok později byl požádán Václavem IV., aby dobyl hrad Hasištejn. Ten náležel do rodinné držby pánů z Plavna. Jelikož byl český král spokojen s Mikulášovými službami, ustanovil ho hasištejnským hradním manem. Později Hasištejn přešel do Mikulášovy přímé majetkové držby. Ve víru nepokojů v Království českém obdržel ještě několik hradů ke správě, mezi které patřily Přimda, Nový Hrad, Mostský hrad a Šumberk. V témže období Mikuláš opustil stranu pod obojí a přiklonil se ke katolictví k Zikmundovi Lucemburskému.⁸⁶ Katolicismus byl pro Lobkovice velmi důležitým prvkem, který sehrál významnou roli, zejména v raném novověku. Mikuláš zemřel v roce 1434. Po smrti se prostřednictvím jeho dvou synů Mikuláše Hasištejnského z Lobkovic a Jana I. Popela z Lobkovic rodová linie rozčlenila do dvou hlavních větví. První rodovou větev reprezentovali Hasištejnští z Lobkovic a druhou rodovou linii představovali Popelové z Lobkovic.⁸⁷

Hasištejnská rodová větev se postupně v několika dalších generacích rozštěpila na dvě větve, na starší větev (Obříství) a mladší linii (Údice). Starší rodová větev

⁸⁴ Stanislav KASÍK – Petr MAŠEK – Marie MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové. Dějiny a genealogie rodu*, České Budějovice 2002, s. 9.

⁸⁵ Urburní písař – písař, který působil ve službách českého krále a zaznamenával panovníkům podíl na vytěžené stříbrné rudě.

⁸⁶ OSN XVI, s. 221.

⁸⁷ TAMTÉŽ, s. 221-222, 225.

Hasištejnských z Lobkovic vymřela počátkem 17. století. Mladší linie Hasištejnských z Lobkovic se však rozdělila na další větve valečskou, údickou, pětipeskou a liškovskou, přičemž celá mladší linie zanikla v první polovině 17. století.⁸⁸ Starší rodová linie rovněž vymřela počátkem 17. století, avšak na starší rodovou větev Hasištejnských navazuje znovuobjevená větev,⁸⁹ která dnes žije v Bavorsku.⁹⁰

Mikulášův syn Jan I. mladší Popel z Lobkovic byl zakladatelem nové popelovské větve. V roce 1440 obdržel Jan I. hlubocké panství a Lobkovice. Bohatství popelovské linie se zvětšilo v roce 1448, když získala do zástavy Helfenburk, Rožmberk a Sedlčany. Významným posílením společenské prestiže Popelů z Lobkovic bylo, když Jan I. v roce 1459 byl povýšen listinou císaře Fridricha III. do panského stavu.⁹¹ S povýšením do stavu říšských svobodných pánů souviselo i to, že lobkovický znak byl polepšen.⁹² K lobkovickému erbu byla připojena černá orlice se zlatou zbrojí a zlatým perizoniem, která byla umístěna ve stříbrném poli. Dříve tento znak patřil pánům ze Žerotína.⁹³ Přestože byl Jan I. členem katolické jednoty, zachoval svou přízeň husitskému králi Jiřímu z Poděbrad, což se mu stalo osudným, jelikož navzdory tomu upadl do zajetí Jana z Rožmberka, v němž v roce 1470 zemřel.⁹⁴ Zakladatel popelovské linie po sobě zanechal Annu Švihovskou z Rýzemberka a tři syny Děpolda, Václava a Ladislava. Obdobný osud jako Hasištejnské z Lobkovic potkal i představitele popelovské linie, kteří se rovněž v roce 1490 rozdělili na další větve. Děpold se stal zakladatelem bílinské rodové linie a Ladislav založil chlumeckou větev.⁹⁵ Děpold od svého otce obdržel Sedlčany a Miličín, ovšem později Sedlčany prodal. Stejně tak jako otec stál Děpold na straně Jiřího z Poděbrad proti uherskému králi Matyášovi, což poté bylo příčinou, že byl spolu se svým otcem uvězněn v Českém Krumlově. Avšak Děpold byl osvobozen a v roce 1501 rozšířil svůj rodový majetek o Bílinu a poté zakoupil i Malíkovice, Osek a Duchcov. Společně s manželkou Anežkou Mičanovou z Klinštejna měli celkem osm synů. Čtyři z osmi synů byli zakladateli čtyř větví bílinských Popelů z Lobkovic. Kryštof, představitel bílinské

⁸⁸ S. KASÍK – P. MAŠEK – M. MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové*, s. 16.

⁸⁹ Starší větev Hasištejnských byla znovuobjevena v 19. století. K této větvi se dodnes hlásí lobkovické šlechtičny, které žijí v Bavorsku.

⁹⁰ S. KASÍK – P. MAŠEK – M. MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové*, s. 16.

⁹¹ OSN XVI, s. 223; S. KASÍK – P. MAŠEK – M. MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové*, s. 15.

⁹² TAMTÉŽ, s. 11, 25.

⁹³ TAMTÉŽ s. 11.

⁹⁴ OSN XVI, s. 223.

⁹⁵ TAMTÉŽ, s. 223.

větve; Jiří, zakladatel větve perucké; Jan, zakladatel tachovské linie a Václav, představitel duchcovské rodové větve.⁹⁶

Jan mladší Popel z Lobkovic byl zakladatelem tachovské rodové linie. Jeho rodové statky se rozkládaly především v západní části Čech. Hlavním mocenským sídlem byl Horšovský Týn,⁹⁷ jenž koupil v roce 1539 od českého krále Ferdinanda I.⁹⁸ Nepřízní osudu v roce 1547 Horšovský Týn kompletně vyhořel a Jan mladší Popel z Lobkovic byl nucen své sídlo nákladně opravit.⁹⁹ Neméně důležitou rodovou državou pro Jana mladšího z Popela Lobkovic bylo Tachovsko,¹⁰⁰ avšak to mu bylo v roce 1556 zastaveno.¹⁰¹ Do stavu manželského vstoupil Jan již v roce 1535, kdy byl sjednán sňatek s Annou z Bibrštejna. Ačkoliv Jan byl vyznáním katolík a Anna luteránka, nic nebránilo tomu, aby oba urozenci uzavřeli sňatek. Novomanželé zprvu pobývali na Bílině,¹⁰² a to až do roku 1540. Na Bílině se také Janovi narodily první tři děti.¹⁰³ Osoba Jana Popela z Lobkovic byla velmi významná, neboť zastávala vysoká úřednická místa v Království českém. Nepochybně mu v kariérním růstu dopomohla i skutečnost, že vždy stál věrně po boku českého krále Ferdinanda I.¹⁰⁴ Další pouto, které spojovalo Jana s Ferdinandem I., bylo, že oba byli katolického vyznání. Významná úřednická kariéra Jana mladšího Popela z Lobkovic byla zahájena v roce 1542, kdy získal místo rady české komory. Kariérní růst pokračoval i v roce 1544, kdy zastával úřad hejtmána německých lén. S místem hejtmána souviselo i časté cestování do Prahy, které vedlo k tomu, že Jan mladší Popel z Lobkovic byl nucen k tomu, aby si vybudoval Lobkovický palác na Hradčanech.¹⁰⁵ V roce 1545 začal zasedat mezi přísedícími u zemského soudu. V roce 1547 dostal hodnost prezidenta české komory. O rok později zasedal v lavicích komorního soudu.¹⁰⁶

⁹⁶ S. KASÍK – P. MAŠEK – M. MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové*, s. 25–26.

⁹⁷ A. SEDLÁČEK, *Hrady*, IX, s. 93-99.

⁹⁸ Václav BŮŽEK, *Horšovský Týn za Jana mladšího Popela z Lobkovic. Mezi rodinou a politikou*, *Dějiny a současnost* 37, 2015, č. 6, s. 28-29, zde 28.

⁹⁹ A. SEDLÁČEK, *Hrady* IX, s. 99.

¹⁰⁰ TÝŽ, *Hrady* XIII, s. 103-104.

¹⁰¹ OSN XVI, s. 223.

¹⁰² A. SEDLÁČEK, *Hrady*, XIV, s. 215-216.

¹⁰³ Václav BŮŽEK, *Manželky a děti Jana mladšího Popela z Lobkovic (1510–1570)*, in: Jaroslav Pánek (ed.), *Vlast a rodný kraj v díle historika. Sborník prací žáků a přátel věnovaný Josefu Petráňovi*, Praha 2004, s. 261-283, zde 263.

¹⁰⁴ S. KASÍK – P. MAŠEK – M. MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové*, s. 26-27.

¹⁰⁵ P. MAŤA, *Svět*, s. 21; V. BŮŽEK, *Manželky*, s. 266.

¹⁰⁶ TAMTÉŽ, s. 266. Blíže o zemské úřednické službě Václav BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský mezi Prahou a Innsbruckem. Šlechta z českých zemí na cestě ke dvorům prvních Habsburků*, České Budějovice 2006 (= *Monographia historica* 7), s. 56, 58-59.

Vrchol úřednické kariéry Jana mladšího přišel v září 1554, kdy se stal nejvyšším purkrabím Království českého. Díky povýšení se Jan mladší Popel z Lobkovic zařadil mezi nejvýznamnější a nejbohatší magnáty Království českého.¹⁰⁷ V té době vrcholila přestavba Horšovského Týna na reprezentativní renesanční sídlo.¹⁰⁸ Ačkoliv by se zdálo, že rok 1554 byl pro Jana mladšího Popela z Lobkovic šťastným, opak byl pravdou, neboť potkala šlechtice tragická událost v podobě úmrtí jeho manželky Anny Lobkovické z Bibrštejna. Příčinou úmrtí byly komplikace při porodu třináctého potomka, syna Lamberta.¹⁰⁹ Smutek stárnoucího urozence netrval dlouho, jelikož o dva roky později uzavřel sňatek s mladou šlechticnou Bohunkou z Rožmberka, sestrou posledních Rožmberků. Šlo především o sňatek z rozumu, jež byl výhodný na obou stranách. Ani druhé manželství Jana mladšího Popela z Lobkovic nemělo dlouhého trvání, neboť Bohunka zemřela po roce manželského soužití v roce 1557. Významným pojítkem mezi Janem mladším Popelem z Lobkovic, Jáchymem z Hradce a Vilémem z Rožmberka nebylo pouze švagrovství, nýbrž i přátelství, které lze datovat k roku 1554, kdy rožmberský velmož společně s Janem mladším Popelem zastávali defenzorství podjednou, což byl úřad, jenž oficiálně chránil katolickou víru v Království českém.¹¹⁰ Rodinné vazby nebyly jediným poutem, které svazovaly urozence. Další okolnosti, jež spojovaly šlechtický triumvirát, byla loajálnost k habsburskému panovníkovi, katolická víra a v neposlední řadě demonstrace politické moci uvnitř Království českého.¹¹¹ Za výraz prohabsburské oddanosti lze považovat audienci českých šlechticů u císařského dvora z roku 1556, kdy Jan mladší Popel z Lobkovic, Vilém z Rožmberka a další přední urozenci Království českého navštívili Ferdinanda I., který apeloval na šlechtice, aby se postarali o vyšší výběr berní v Království českém.¹¹²

V důsledku toho se v průběhu padesátých a šedesátých let 16. století stala z Horšovského Týna důležitá regionální rezidence, jež byla hlavní oporou habsburské moci v západočeském regionu. Horšovský Týn nebyl pouze místním centrem, nýbrž jeho strategická poloha umožňovala přeshraniční vazby s Římskoněmeckou říší.¹¹³ Ze sídla nejvyššího purkrabího v Horšovském Týně mířili často čeští šlechtici do Římsko-

¹⁰⁷ P. MAŤA, *Svět*, s. 751.

¹⁰⁸ Více o renesanční přestavbě Horšovského Týna V. BŮŽEK, *Horšovský Týn*, s. 28-29. Srov. S. KASÍK – P. MAŠEK – M. MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové*, s. 26-27.

¹⁰⁹ TAMTÉŽ, s. 28; V. BŮŽEK, *Manželky*, s. 264.

¹¹⁰ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 112.

¹¹¹ V. BŮŽEK, *Horšovský Týn*, s. 28-29, zde 29.

¹¹² J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 129.

¹¹³ V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 104.

německé říše, kde se účastnili sněmů a nebo cestovali za jinými, především politickými účely. Šlechtickým cestám do Římsko-německé říše většinou předcházelo setkání s Janem mladším v jeho rezidenci, kde se urozenci radili o aktuálních politických otázkách.¹¹⁴ V Horšovském Týně se setkávali představitelé vyšší i nižší šlechty. Nižší šlechta byla především reprezentována urozenci z Plzeňska a Prácheňska. Jan mladší s nimi diskutoval zejména o zemských záležitostech, které byly spojeny s berní zátěží a nábožensky ožehavých otázkách.¹¹⁵ Promyšlenou volbou kmotrů svých dětí z řad urozenců si Jan mladší Popel z Lobkovic budoval hustou sociální síť vztahů. Šlo především o rytíře, kteří žili v blízkosti Horšovského Týna, poněvadž kmotrovství umožňovalo nižším šlechticům vzestup v politické kariéře. Současně s tím spojení nejvyššího purkrabího Jana mladšího Popela a regionální šlechty tvořilo silový prostředek, který mohl prosazovat své zájmy.¹¹⁶

Mimo Horšovského Týna byla další dvě mocenská centra v Českém Krumlově a Jindřichově Hradci. Rezidenční města na jihu Čech byla spjata především s nejvyšším kancléřem Království českého Jáchymem z Hradce a předposledním představitelem rožmberského rodu Vilémem. Rodová spřízněnost mezi Lobkovici, Rožmberky a pány z Hradce napomáhala k vrcholícímu politickému boji, který probíhal v letech 1554 až 1556 mezi pány z Plavna a Vilémem z Rožmberka. V mocenském zápasu šlo o to, kdo bude v panské hierarchické společnosti nadřazen, zda knížata z Plavna, či rožmberský velmož. Obě soupeřící strany měly své příznivce z řad urozenců. Přestože byly argumenty plavenského uskupení českému králi Ferdinandovi I. bližší, dal za pravdu Vilémovi z Rožmberka. Nepochybně mladému Rožmberkovi k vítězství nad plavenskými knížaty dopomohla šlechtická soudržnost a vzájemná loajálnost, ale i rodová spřízněnost a náboženská příslušnost.¹¹⁷ S upevňováním společenského postavení ve šlechtickém prostoru souvisel i poslední sňatek Jana mladšího Popela z Lobkovic, který proběhl v roce 1562 na Boru. Janovou vyvolenou byla ovdovělá šlechtična Alžběta Švamberská z Roggendorfu. Ačkoliv v očích tehdejších pozorovatelů byli novomanželé pokročilého věku, byla svátost manželská naplněna a narodily se jim děti.¹¹⁸

Přestože politický vliv triumvirátu přesahoval hranice Království českého, byl na konci roku 1565 odsouzen k zániku, poněvadž Jáchym z Hradce tragicky zahynul, když

¹¹⁴ TÝŽ, *Manželky*, s. 265-266; TÝŽ, *Ferdinand Tyrolský*, s. 104-105.

¹¹⁵ TAMTÉŽ, s. 104.

¹¹⁶ TAMTÉŽ, s. 105.

¹¹⁷ TAMTÉŽ, s. 105-107.

¹¹⁸ V. BŮŽEK, *Manželky*, s. 268-269.

se nedaleko Vídně pod jeho kočárem prolomil most a nejvyšší kancléř Království českého utonul v Dunaji.¹¹⁹ S odchodem Jáchyma z Hradce zmizel z triumvirátu spojující člen, který pojil mladého rožmberského velmože a pětapadesátiletého Jana mladšího Popela z Lobkovic.¹²⁰ Od roku 1569 využíval Jan mladší Popel z Lobkovic přídomek „starší“ a o rok později skonal.¹²¹

3.2 Nevěsta

Rožmberský životopisec a kronikář Václav Březan, který působil na dvoře Petra Voka, popsal legendu o původu rožmberského rodu.¹²² Středověká pověst líčí, jak rodový prapředek Vítek rozdělil majetek mezi svých pět synů.¹²³ Skutečnost je ovšem jiná, neboť faktickým rodovým zakladatelem byl ve 12. století Vítek III. z Prčice, jenž obdržel od svého otce Vítko I. z Prčice rozlehlou pozemkovou držbu na jihu Čech a jižní Moravě. S rostoucím rodovým vlivem si Vítkovci nechali vystavět ve 13. století hrad Rosenberg, od něhož začali odvozovat své jméno - páni z Rožmberka. Rodový vzestup pokračoval i ve 14. století, kdy vymřela rodová větev pánů z Krumlova, jež byla spjata s Rožmberky. Důležitou součástí dědictví bylo i město Český Krumlov, který se posléze stalo rodovým městem pánů erbu červené pětilisté růže. Absolutního vrcholu v Království českém dosáhla rožmberská rodová linie v průběhu 15. století, a to díky Oldřichovi II. z Rožmberka, který stál v čele českých katolíků. Oldřich II. z Rožmberka nechvalně proslul svými falzy, která zdůrazňovala rodovou starobylost a přisuzovala Rožmberkům značný majetkový i politický význam v Království českém. Asi nejznámějším falzem bylo privilegium vydané českým a římským králem Karlem IV. z roku 1360, které zdůrazňovalo, že rožmberské dominium je nedělitelné.¹²⁴ Ovšem největší prestiže se tomuto rodu dostalo za posledních pánů erbu červené pětilisté růže v 16. a první polovině 17. století.

¹¹⁹ TÝŽ, *Jáchym z Hradce. Velmož ve službách země a dvora*, Dějiny a současnost 37, 2015, č. 6, s. 10-12, zde 12.

¹²⁰ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 144.

¹²¹ OSN XVI, s. 223.

¹²² J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 21.

¹²³ Dělením růží a rožmberskému původu se věnovali např. Josef HRDLIČKA, *Legenda o dělení růží a italské kořeny předků posledních Rožmberků*, in: V. BŮŽEK a kol., *Světy posledních Rožmberků*, s. 8-21; J. PÁNEK (ed.), *Václav Březan, Životy*, s. 21, 642; Josef HRDLIČKA, *Jak se utváří paměť. Legenda o dělení růží a její proměny na počátku 17. století*, in: Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2008, s. 68-84; J. PÁNEK, *Vilém*, s. 16-17; TÝŽ, *Petr Vok*, s. 22; P. MAŤA, *Svět*, s. 94-98.

¹²⁴ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 22-24; V. BŮŽEK, *Die Heirat*, s. 120.

Bohunka z Rožmberka přišla na svět 17. března 1536 v pořadí jako páté dítě na českokrumlovském zámku.¹²⁵ Jejími rodiči byli Jošt III. z Rožmberka a Anna Rožmberská z Roggendorfu. O tři roky později zasáhla rožmberský rod náhlá ztráta, neboť zemřel otec, manžel a nejstarší příslušník rožmberské rodové linie Jošt III. z Rožmberka.¹²⁶ Jelikož se rožmberské dominium ocitlo bez legitimního vladaře, ujal se správy rodového majetku Joštův bratr Petr V., současně s tím se Petr V. stal poručníkem Joštových dětí.¹²⁷ Ustanovení o poručnictví nelibě nesla vdova a matka Anna Rožmberská z Roggendorfu, neboť záhy mezi Petrem V. a Annou Rožmberskou z Roggendorfu došlo k majetkovým sporům. Anna totiž uplatňovala nárok na vdovský majetkový podíl. Roztržka se vyostřila natolik, že se o ni zajímal i český král Ferdinand I. Konec sporu nastal až v roce 1541, kdy se Petr V. zavázal vyplatit Annin podíl, navrátit osobní klenoty a jiné nemovité věci.¹²⁸ Rodinná rozepře se neblaze dotkla i rožmberských sirotek, protože byli několik let odděleni od matky. Jelikož si byl Petr V. vědom toho, že není v jeho silách výchova a péče o malé urozence, rozhodl se, že odešle rožmberské sirotky na jindřichohradecký dvůr.¹²⁹ Příbuznost, která pojila pány z Hradce a pány z Rožmberka, umožnila, aby bylo poskytnuto přechodné útočiště na jindřichohradeckém dvoře malému Petrovi, Anně, Alžbětě, Bohunce a Evě z Rožmberka.

O průběhu výchovy, jež se odehrávala ve dvorském fraucimoru, se lze jen dohadovat.¹³⁰ Petr V., jenž značně rozmnožil rožmberské jmění a dokázal vyřešit řadu finančních závazků, ustanovil před svou smrtí poručníky pro rožmberské sirotky. V roce 1544 sepsal poslední vůli, v níž jmenoval opatrovníky z řad české šlechty. Šlo o Albrechta z Gutnštejna, Jeronýma Šlika z Pasounu a Oldřicha Holického ze Šternberka. Petr V. zemřel o rok později.¹³¹ Všichni tři poručníci byli vzornými hospodáři, neboť se zasadili o značný hospodářský rozvoj na rožmberském panství.¹³² Pobyt mladého šlechtice a mladých šlechticů v rezidenčním městě pánů z Hradce byl ukončen v roce 1546.¹³³

¹²⁵ J. PÁNEK, (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 14; V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 282-283.

¹²⁶ J. PÁNEK, *Petr Vok*, s. 33; TÝŽ, (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 17.

¹²⁷ TÝŽ, *Poslední Rožmberkové*, s. 38.

¹²⁸ TAMTÉŽ, s. 39.

¹²⁹ J. PÁNEK, *Rožmberští sirotci*, s. 14.

¹³⁰ TÝŽ, *Poslední Rožmberkové*, s. 40.

¹³¹ TAMTÉŽ, s. 41-42.

¹³² J. PÁNEK, *Rožmberští sirotci*, s. 9.

¹³³ TÝŽ, *Poslední Rožmberkové*, s. 39.

Téhož roku se po čtyřletém odloučení setkali rožmberští sourozenci se svou matkou Annou Rožmberskou z Roggendorfu, avšak u šťastného rodinného shledání chyběl mladý Vilém, který tou dobou pobýval v Pasově na studiích, a dcera Anna. Jejich novým domovem se stal českokrumlovský zámek a Annin vdovský dům.¹³⁴ O pět let později se začal o Bohunku z Rožmberka ucházet jistý šlechtic z moravského rodu Meziříčských, avšak než došlo k manželskému spojení, šlechtic zemřel.¹³⁵ Účelnou a důležitou roli sehrála Bohunka v politické kariéře svého bratra Viléma, když byla v roce 1554 přislíbena Janu mladšímu Popelovi z Lobkovic.¹³⁶ Vilém z Rožmberka, jako nejstarší příslušník a dědic rodového dominia, rozhodoval o osudu mladé šlechtičny.

Je zcela zřejmé, že šlo především o sňatek z rozumu. Rodové spojení Lobkoviců a Rožmberků a blízké přátelství, které pojilo Jana mladšího Popela z Lobkovic a Viléma z Rožmberka, umožňovalo, aby oba šlechtici prosazovali své zájmy v Království českém. Okázalý sňatek, jenž byl hodný nejvyššího purkrabího a příslušnice starobylého rožmberského rodu, se odehrál 19. ledna 1556.¹³⁷ Přestože bezdětné manželství Jana mladšího Popela z Lobkovic a Bohunky Lobkovické z Rožmberka nemělo dlouhého trvání, neboť bylo předčasně ukončeno tragickou smrtí šlechtičny, která zemřela 16. listopadu 1557 na morovou nákazu. Třebaže nečekaná smrt Janovy manželky rozdělila rodovou alianci mezi Lobkovicí a Rožmberky, přátelství mezi urozenci panovalo i nadále.

3.3 Společenský dosah svatby Jana mladšího Popela z Lobkovic a Bohunky z Rožmberka

Šlechtické sňatky měly v raném novověku řadu účelů, které se vzájemně prolínaly. Především plnily několik hlavních funkcí, jakými byly reprodukční, majetkové, socializační a symbolické.¹³⁸ Nejinak tomu bylo i u sňatku nejvyššího purkrabího Jana mladšího Popela z Lobkovic a sestry posledních Rožmberků Bohunky z Rožmberka, jež plnil především funkci alianční a symbolickou.

V první polovině 16. století se totiž uskutečnil politický souboj mezi pány z Plavna a mladým Vilémem z Rožmberka. Počátek sporu mezi Jindřichem IV. z Plavna a Vilémem z Rožmberka o výsadní místo v české stavovské obci lze datovat do roku

¹³⁴ TÝŽ, *Rožmberští sirotci*, s. 9-10.

¹³⁵ TÝŽ (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 14.

¹³⁶ TAMTÉŽ, s. 14.

¹³⁷ TAMTÉŽ, s. 14, 16.

¹³⁸ P. MAŤA, *Svět*, s. 605.

1552.¹³⁹ Nejvyšší kancléř Království českého Jindřich IV. z Plavna měl úzké vazby na vládnoucí habsburský rod, se rozhodl, že zaujme přední místo velmože v Království českém.¹⁴⁰ Díky jeho ambicióznosti, schopnosti, obratnosti a oddanosti se mu dostalo od Habsburků povýšení do stavu říšských knížat, které se rozhodl uplatnit i v Království českém.¹⁴¹ Jindřichovi IV. z Plavna dopomohlo k výlučnému postavení v Království českém několik okolností. Hlavní příčina tkvěla ve změně zemského zřízení, které uzákonilo výsadní postavení knížat z Plavna nad všemi českými šlechtici. Ferdinand I. byl Jindřichovi za mnohé vděčen, a proto v roce 1549 přijal návrh šlechtice o nadřazeném postavení plavenského rodu. Toto královské ustanovení mělo za následek, že v Království českém existovaly fakticky tři stavy (panský, rytířský a královských měst), ale současně s tím zajišťovalo, aby plavenská knížata stála nad českými stavy a požívala nejvyšší postavení v českých zemích.¹⁴² Avšak pokud chtěl plavenský urozenec zastávat nejpřednější místo v zemské stavovské obci, musel se otevřeně střetnout s mladým rožmberským velmožem, neboť nejvyšší místo v panské stavovské obci patřilo po staletí Rožmberkům.¹⁴³

Prvotní výhoda ve šlechtickém sporu o velmožskou nadřazenost byla na straně plavenského knížete, protože svou argumentaci opíral o nové zřízení, které vydal Ferdinand I. roku 1549, jenž umožňovalo nadřazenost knížecích rodů usedlých v Království českém nad tradičním panským stavem.¹⁴⁴ Spor obou šlechticů upoutal pozornost vysoké zemské šlechty, která se přiklonila valnou většinou k Vilémovi z Rožmberka jako reprezentantovi starého šlechtického rodu.¹⁴⁵ Základní oporou mladému šlechtici erbu červené pětিলisté růže byli představitelé starých panských rodů. Šlo především o pány z Pernštejna, pány z Hradce a pány ze Šternberka.¹⁴⁶ Vilém prozíravě použil sňatkovou politiku k posílení svých osobních zájmů, když provdal své dvě sestry Annu a Alžbětu za přední urozence Království českého. Annu z Rožmberka provdal za Jáchyma z Hradce a Alžbětu provdal v roce 1554 za Jindřicha ze

¹³⁹ J. PÁNEK, *Vilém z Rožmberka*, s. 149; V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 107.

¹⁴⁰ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 86.

¹⁴¹ TAMTÉŽ, s. 85-86.

¹⁴² J. PÁNEK, *Vilém z Rožmberka*, s. 148-149.

¹⁴³ TÝŽ, *Poslední Rožmberkové*, s. 89.

¹⁴⁴ J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 97.

¹⁴⁵ TÝŽ, *Poslední Rožmberkové*, s. 89.

¹⁴⁶ Seznam pánů a přátel, kteří podporovali Viléma z Rožmberka, TAMTÉŽ, s. 92.

Švamberka.¹⁴⁷ Ovšem rožmberští zastánci nebyli pouze vysocí šlechtici, nýbrž také nižší urození, kteří byli usídleni na jihočeském dominiu.¹⁴⁸

Naproti tomu nejvyšší kancléř Království českého Jindřich IV. z Plavna měl největší oporu ve svém úřadě, jelikož kancléřské místo mu umožňovalo ovlivňovat nejen přední šlechtice na českém území, nýbrž i příslušníky habsburské dynastie.¹⁴⁹

Nečekanou tragickou ranou pro plavenské seskupení byla náhlá smrt Jindřicha IV. z Plavna v roce 1554. Vedením sporu o nadřazenost se ujali jeho dva synové Jindřich V. a Jindřich VI., kteří však nedosahovali otcových politických a diplomatických kvalit. Plavenské uskupení se skládalo ze směsice říšských knížat, pánů z Lobkovic a rytířů Trčků z Lípy a dalších nejvyšších úředníků Království českého.¹⁵⁰

Ferdinand I. v roce 1555 zahájil proces proti luterským kněžím. To citelně oslabilo Plavenské, poněvadž řada šlechticů z plavenského seskupení byli vyznavači luterské víry.¹⁵¹ Citelný zásah do náboženských poměrů vedl k tomu, že došlo k přeskupení mocenských sil. Proto se nemalá část šlechty rozhodla, že přestane podporovat plavenské uskupení a raději se spojí s rožmberskou frakcí. Zárukou nového rozvrstvení sil a upevnění osobních zájmů Viléma z Rožmberka bylo přislíbení Bohunky z Rožmberka nejvyššímu purkrabímu Janovi mladšímu Popelovi z Lobkovic. Získání spojení s nejvýznamnějším úředníkem Království českého znamenalo mocenské posílení ve prospěch rožmberského křídla. Ferdinand I. si uvědomoval převahu rožmberského seskupení, a proto 15. května 1556 uznal stará rožmberská šlechtická práva a vrátil místo prvního velmože mladému Vilémovi z Rožmberka.¹⁵²

Druhým a neméně podstatným záměrem sňatku Bohunky z Rožmberka a Jana mladšího Popela z Lobkovic bylo posílení mocenského vlivu mezi Lobkovicí, Rožmberky a pány z Hradce. Utvořením rodinných vazeb mezi předními českými šlechtickými rodinami na jihu a západě Čech poskytovalo silnou politickou sílu v Království českém. Společnými silami tak mohli prosazovat své zájmy a budovat klientelistickou síť „pánů a přátel“, v níž se mohli opírat o přízeň a loajalitu regionální nižší šlechty.¹⁵³ Současně s tím představitelé rytířských rodů využívali možnost zahájit

¹⁴⁷ TAMTÉŽ, s. 89.

¹⁴⁸ TAMTÉŽ, s. 90.

¹⁴⁹ TAMTÉŽ, s. 90-91.

¹⁵⁰ Seznam pánů a přátel, kteří podporovali pány z Plavna, J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 92- 93.

¹⁵¹ TÝŽ, *Vilém z Rožmberka*, 163.

¹⁵² TAMTÉŽ, s. 146; V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 107-108.

¹⁵³ TÝŽ, *Ferdinand Tyrolský*, s. 104.

své kariéry prostřednictvím příslušníků panského stavu.¹⁵⁴ Síla lobkovicko-rožmbersko-hradeckého uskupení trvala do roku 1565. Rozpad rodové aliance zapříčinila smrt jednoho z členů nejvyššího kancléře Království českého Jáchyma z Hradce, který utonul v Dunaji.¹⁵⁵ Jáchym z Hradce byl totiž důležitou osobou, jež tvořila vazbu mezi Janem mladším Popelem z Lobkovic a Vilémem z Rožmberka.¹⁵⁶

¹⁵⁴ TAMTĚŽ, s. 105.

¹⁵⁵ V. BŮŽEK, *Jáchym z Hradce*, s. 10-12, zde 12.

¹⁵⁶ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*, s. 144.

4 Průběh sňatku Jana mladšího Popela z Lobkovic s Bohunkou z Rožmberka

Šlechtický sňatek v raném novověku byl považován za jeden z nevýznamnějších životních mezníků. Šlo o důležitý předěl, neboť vstup do manželství odděloval dětství od dospělosti.¹⁵⁷ Sňatek byl spojen s několika úkony, které mu předcházely. Zpravidla je lze rozdělit na tři části, diplomatickou část, výprosy a vlastní sňatek. Stěžejní událostí v životě mladého šlechtice byl výběr nevěsty a následný sňatek. Do volby nevěsty vstupovalo několik kritérií, která musel budoucí ženich zohlednit. Především šlo o majetkové poměry, politickou strategii obou rodů, urozenost rodu a v neposlední řadě bylo třeba brát v potaz i věroučné otázky.¹⁵⁸ Výběr nevěsty byl rovněž podmíněn stavovskou příslušností, poněvadž bylo žádoucí, aby si ženich vybral nevěstu ze stejného stavu. Ovšem poměrně často se v průběhu 16. století stávalo, že příslušník panského rodu pojal za manželku dívku z bohatého rytířského rodu.¹⁵⁹

Poměrně novým jevem ve sňatkové politice bylo uzavírání přeshraničních sňatků v rámci habsburského soustátí. Tato skutečnost souvisela především s příchodem renesanční kultury do českého prostředí v druhé polovině 16. století.¹⁶⁰ I v případě svazku Jana mladšího Popela z Lobkovic a Bohunky z Rožmberka byl sňatek důkladně zvážen a naplánován. Do popředí obou rodů vstupovaly zejména politické ambice, ale i majetková hlediska.

Prvním krokem, který předcházel sňatku, byla schůzka Jana mladšího Popela z Lobkovic, Viléma z Rožmberka, Anny Rožmberské z Rogendorfu, Jana staršího Popela z Lobkovic, Šebestiána Markvarta z Hrádku a Jindřicha ze Švamberka, která se uskutečnila 26. října 1555 na zámku v Jindřichově Hradci. Předmětem jindřichohradecké schůzky bylo ujednání, že mladší Vilémova sestra Bohunka se provdá za ovdovělého nejvyššího purkrabího Jana mladšího Popela z Lobkovic. Rozhodnutí o sňatku mezi Janem mladším Popelem z Lobkovic a Bohunkou z Rožmberka mělo především politický podtext, neboť mladý Rožmberk usiloval o posílení politického vlivu proti knížatům z Plavna a mocenských vazeb uvnitř Království českého. Obecně platilo, že v raném novověku budoucí ženich nejednal přímo s rodinou nevěsty. Tuto roli zastával

¹⁵⁷ M. HOLÝ, *Šlechtické sňatky*, s. 5-35, zde s. 9.

¹⁵⁸ P. MAŤA, *Svět*, s. 605-606.

¹⁵⁹ M. HOLÝ, *Šlechtické sňatky*, s. 5-35, zde 12.

¹⁶⁰ K zahraničním sňatkům CH. FRITZOVÁ – J. RŮŽIČKA, *Španělský sňatek*, s. 63-77; P. MAREK, *Pernštejnské ženy*, s. 53-60; V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA (edd.), *Dvory*, s. 80-90.

prostředník, který v souladu s ženichovými zájmy dojednával podrobnosti sňatku. Velmi podstatnou úlohu rovněž sehrály přímluvy „pánů a přátel“.¹⁶¹

Pokračování jindřichohradecké schůzky se přesunulo na 19. listopadu 1555 na českokrumlovský zámek. Účastníci byli reprezentováni pouze nejužší rožmberskou rodinou, matkou Annou Rožmberskou z Roggendorfu, Vilémem z Rožmberka, Petrem Vokem z Rožmberka, nejvyšším purkrabím Království českého, budoucím ženichem Janem mladším Popelem z Lobkovic a nastávající nevěstou Bohunkou z Rožmberka. Při této příležitosti se konaly výprosy.¹⁶² Slavnostní výprosy nevěsty probíhaly veřejně za přítomnosti celého dvora. Bezprostředně po výprosu následovalo uzavření svatebních smluv, jejichž obsah byl předem dojednaný. Svatební smlouvu lze považovat za klíčový dokument, zejména pro zabezpečení nevěsty, neboť chránila šlechtičnu v případě jejího ovdovění.¹⁶³ Velmi často bylo také obsahem svatebních smluv respektování nevěstiny víry, zejména pak, když šlo o luteránku, jež si brala katolíka. Obecně za nevěstinu stranu vystupoval její otec, případně pověřený poručník, jenž hájil její zájmy.¹⁶⁴ Podle zemského zákona měly všechny dcery obdržet stejně vysoké věno.¹⁶⁵ V případě osiřelé Bohunky z Rožmberka ochraňoval její práva bratr Vilém z Rožmberka, jenž vedl jednání o detailech svatebních smluv s Janem mladším Popelem z Lobkovic.

Formálně byly svatební smlouvy dokumenty značného právního dosahu, proto byly opatřeny šlechtickými podpisy i pečeti.¹⁶⁶ Po splnění těchto podmínek následovala s jistým časovým odstupem svatební slavnost, jež ve většině případů probíhala v rezidenci urozené nevěsty. V případě Jana mladšího Popela z Lobkovic a Bohunky z Rožmberka byl sňatek plánován na rok 1555,¹⁶⁷ ale z nejasných důvodů byl o rok odložen.

Šlechtický sňatek v raném novověku se netýkal pouze ženicha a nevěsty, nýbrž uvedl oba rody do vzájemného vztahu, který pojil nejen oba hlavní aktéry, ale i širší

¹⁶¹ M. HOLÝ, *Šlechtické sňatky*, s. 5-35, zde 17.

¹⁶² V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 107.

¹⁶³ M. HOLÝ, *Šlechtické sňatky*, s. 22. Srov. P. MAŤA, *Svět*, s. 607. Blíže k problematice testamentů Pavel KRÁL, *Mezi životem a smrtí. Testamenty české šlechty v letech 1550–1650*, České Budějovice 2002 (= Monographia historica 2), s. 88-89.

¹⁶⁴ V. BŮŽEK – J. HRDLÍČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 323.

¹⁶⁵ P. KRÁL, *Mezi životem*, s. 83-84.

¹⁶⁶ Pavlína FARKOVÁ, *Svatba Viléma z Rožmberka se Žofíí Braniborskou*, České Budějovice 1995 (= Diplomová práce), s. 7.

¹⁶⁷ Bližší okolnosti svatby nejsou známy.

příbuzenstvo.¹⁶⁸ Zpravidla se nevěsty v raném novověku stávaly efektivním nástrojem pro realizaci dynastické politiky, jež nezřídka kdy měla přeshraniční význam.¹⁶⁹

S pozvolným příchodem renesance a nového životního stylu do pozdně gotických Čech se měnila i podoba šlechtického sňatku. Jeho podoba se proměňovala tak, že základě starých svatebních tradic byly přejímány nové zahraniční vzory.¹⁷⁰ Nejdůležitější roli hrála okázalost, symbolika a sebe prezentace hostitele.¹⁷¹ Důraz byl rovněž kladen i na estetickou stránku. Při svatebních oslavách, které běžně trvaly několik dní, byla nejdůležitější dvorská prezentace urozenců. Svatba plnila velmi důležitou symbolickou roli, neboť odrážela rodové politické ambice a demonstrovala společenský vliv. Důležitou úlohu v očích urozenců sehrával i výběr hostů, kteří se účastnili svatebního veselí, neboť pozvání „páni a přátelé“ zvyšovali prestiž šlechtických rodů.¹⁷²

Samotný sňatek Jana mladšího Popela z Lobkovic a Bohunky z Rožmberka se uskutečnil 19. ledna 1556, když ve večerních hodinách přijel nejvyšší purkrabí Jan mladší Popel z Lobkovic i se svým doprovodem „pánů a přátel“ na českokrumlovský zámek. Stárnoucí Jan mladší Popel z Lobkovic pojal za manželku teprve devatenáctiletou Bohunku z Rožmberka, sestru posledních Rožmberků. Početná družina přátel doprovázela Jana mladšího Popela z Lobkovic. Skupinu tvořili příslušníci panského, ale i rytířského stavu. Pro představitele rytířského stavu bylo pozvání na takto významnou událost velmi důležité, neboť mohli upevnit své vazby k příslušníkům vysoké šlechty a posílit klientelské vztahy. Obdobné pouto pojilo i vysokou šlechtu, protože nižší šlechta sehrávala podstatnou regionální oporu.¹⁷³ Svou přítomností dávali hosté veřejný souhlas s uzavřením sňatkem, neboť samotná účast symbolizovala, že v uzavření sňatku nestojí žádná překážka v cestě.¹⁷⁴ Společně s tím urození hosté zvýrazňovali a podtrhovali ceremoniální atmosféru, která zdůrazňovala starobylost a ušlechtilost rodu.¹⁷⁵

Seznamy pozvaných hostů a čteného doprovodu byly velmi podstatnou a neopominutelnou součástí raně novověkých šlechtických svateb. Soupisy urozenců, kteří měli usednout k tabuli, vlastnil panský kuchmistr nebo kuchyňský písař. Tito dvorští

¹⁶⁸ P. FARKOVÁ, *Svatba*, s. 8.

¹⁶⁹ P. MAŤA, *Svět*, s. 607, 610-611.

¹⁷⁰ J. PÁNEK, *Aristokratické slavnosti*, s. 289-297, zde 291.

¹⁷¹ TAMTÉŽ, s. 289.

¹⁷² TAMTÉŽ, s. 289; V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 325.

¹⁷³ V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 106.

¹⁷⁴ V. BŮŽEK – O. JAKUBEC – P. KRÁL, *Jan Zrinský*, s. 43.

¹⁷⁵ J. PÁNEK, *Aristokratické slavnosti*, s. 289-297.

úředníci měli za úkol kontrolovat přítomnost hostů, dohlížet na servírování pokrmů a v neposlední řadě dbát i na správný zasedací pořádek.¹⁷⁶

Nejpočetněji zastoupeným panským rodem na svatbě Jana mladšího Popela z Lobkovic byl lobkovický rod. Na ženichově seznamu pozvaných hostů se objevuje jméno Jana III. staršího Popela z Lobkovic, příslušníka chlumecké větve Popelů, jenž sídlil na Zbiroze a Točniku.¹⁷⁷ Jan III. starší Popel z Lobkovic zastával místo nejvyššího hofmistra Království českého.¹⁷⁸ Jan III. starší Popel z Lobkovic dorazil na svatbu v doprovodu svého bratra, dvorského maršálka Ladislava II. Popela z Lobkovic,¹⁷⁹ příslušníka chlumecké větve rodu Lobkoviců, jež byl doprovázen svým synem Janem V. Popelem z Lobkovic.¹⁸⁰

Na seznamu pozvaných hostů nesměla ovšem chybět ani ženichova nejužší rodina. Ženicha doprovodili jeho tři bratři, představitelé bílinské větve Popelů z Lobkovic, Litvín Popel z Lobkovic,¹⁸¹ Václav Popel z Lobkovic¹⁸² a Kryštof Popel z Lobkovic.¹⁸³ Svatby Jana mladšího Popela z Lobkovic se rovněž účastnili i jeho dva synovci Děpold z Lobkovic¹⁸⁴ a Jindřich z Lobkovic.¹⁸⁵ V neposlední řadě nelze opomenout ani Viléma Hasištejnského z Lobkovic.¹⁸⁶

Do užší rodiny Jana mladšího Popela z Lobkovic lze zařadit i Zbyňka Berku z Dubé,¹⁸⁷ který zastával místo nejvyššího mistra převorství řádu sv. Jana. Zbyněk Berka z Dubé se totiž o několik dní později stal Janovým zetěm, neboť pojal za manželku jeho dceru Veroniku Popelovou z Lobkovic. Svatba pána z Dubé s Veronikou Popelovou

¹⁷⁶ J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl*, s. 155-156.

¹⁷⁷ Jan III. starší Popel z Lobkovic na Zbiroze a Točniku, nejvyšší hofmistr (1554–1569), SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 60. Srov. J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 819; TÝŽ, *Poslední Rožmberkové*, s. 96.

¹⁷⁸ František PALACKÝ, *Přehled současný nejvyšších důstojníků a úředníků*, in: Jaroslav Charvát (ed.), *Dílo Františka Palackého I*, Praha 1941, s. 366.

¹⁷⁹ Ladislav II. starší Popel z Lobkovic na Vysokém Chlumci a Jistebnici, maršálek královského dvora (1547-1571), SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 60; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 819.

¹⁸⁰ Jan V. Popel z Lobkovic a na Zbirohu, syn nejvyššího hofmistra Jana III. staršího Popela z Lobkovic, OSN XVI, s. 223; SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 60.

¹⁸¹ Litvín Popel z Lobkovic, OSN XVI, s. 223; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 819; SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 60.

¹⁸² Václav Popel z Lobkovic, OSN XVI, s. 223. SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 60.

¹⁸³ Kryštof Popel z Lobkovic představitel bílinské větve, byl dvorským válečným radou a rytířem Řádu zlatého rouna. OSN XVI, s. 223-224; SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 61.

¹⁸⁴ Děpold z Lobkovic; OSN XVI, s. 223. SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 61.

¹⁸⁵ Jindřich z Lobkovic OSN XVI, s. 223. SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 61.

¹⁸⁶ Vilém Hasištejnský z Lobkovic, OSN XVI, s. 222. SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 61.

¹⁸⁷ Zbyněk Berka z Dubé a na Zákupech, SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 61; OSN III, s. 817; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 16, 785.

z Lobkovic se uskutečnila 26. ledna 1556 v popelovské rezidenci na Horšovském Týně.¹⁸⁸

Mezi pozvanými šlechtici nechyběl ani Karel ze Žerotína, na Žehušicích a Kolíně,¹⁸⁹ důstojník, jenž se vyznamenal na uherských bojištích¹⁹⁰ a účastnil se bitvy u Mühlberka. Karel ze Žerotína byl dvořanem a radou českého krále Ferdinanda I.¹⁹¹ Mimo evropských bojišť se Karel starší ze Žerotína podílel i na alžírském tažení proti Osmanům v říjnu 1541. Účast vojenských pluků ze zemí Ferdinanda I., v nichž hrál roli i český šlechtic, znamenala otevřenou podporu politiky krále Karla V.¹⁹² Rodinu Švamberků reprezentovalo několik účastníků. Petr ze Švamberka a na Ronšperce,¹⁹³ jenž byl Janovým zetěm, neboť uzavřel manželství s Anežkou Popelovou z Lobkovic roku 1553.¹⁹⁴ Dalším pozvaným Švamberkem byl Adam ze Švamberka na Přimdě a Olši,¹⁹⁵ který později v letech 1577–1581 zastával místo nejvyššího zemského sudího, budoucí spřízněnc chlumecké větve Popelů z Lobkovic, neboť v roce 1580 pojal za manželku Kryzeldu Popelovou z Lobkovic, vdovu po Alešovi Berkovi z Dubé.¹⁹⁶ Posledním pozvaným Švamberkem na seznamu Jana mladšího Popela z Lobkovic byl Jan ze Švamberka.¹⁹⁷

Členové rytířského stavu, kteří doprovázeli ženicha Jana mladšího Popela z Lobkovic a rovněž se účastnili svatebního veselí, náleželi většinou k vyšším úředníkům Království českého nebo k regionální západočeské šlechtě. Mezi nejváženější nejvyšší zemské úředníky patřil nejvyšší písař Království českého Volf z Vřesovic a na

¹⁸⁸ OSN III, s. 817; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 16.

¹⁸⁹ Karel ze Žerotína na Žehušicích a Kolíně, příslušník kolínského pošlosti, od roku 1553 byl dvořanem a radou krále Ferdinanda I., OSN XXVII, s. 818-819; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 868; SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 61.

¹⁹⁰ Karel ze Žerotína se účastnil v roce 1556 uherského tažení proti Turkům pod vedením arciknížete Ferdinanda II. Společně s Mikulášem Zrinským ze Serynu sehráli důležitou úlohu při dopravě zásob do sigetské pevnosti. Zdeněk VYBÍRAL, *Paměti Pavla Korky z Korkyně, Zápisky křesťanského rytíře z počátku novověku*, České Budějovice 2014 (= Prameny k českým dějinám 16. - 18. století, řada B, svazek IV), s. 197.

¹⁹¹ OSN XXVII, s. 818-819.

¹⁹² Z. VYBÍRAL, *Paměti*, s. 179, 181.

¹⁹³ Petr ze Švamberka a na Ronšperce, OSN XXIV, 851; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 854; SOA Třeboň, CR – reg., z Rožmberka, sign. 4, fol. 61.

¹⁹⁴ OSN XXIV, s. 851.

¹⁹⁵ Adam ze Švamberka na Přimdě a Olši, J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 853; SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 61; OSN XXIV, s. 852-853.

¹⁹⁶ TAMTÉŽ, s. 852-853.

¹⁹⁷ Jan ze Švamberka, příslušník pošlosti borské, zřejmě šlo o Jana Erazíma, bratra Petra ze Švamberka a Bartoloměje ze Švamberka, SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 61; OSN, XXIV, s. 851.

Teplících.¹⁹⁸ Nižší úřednictvo Království českého dále reprezentovali Jan Bořita z Martinic a na Smečně nebo Šebestián Markvart z Hrádku, šlo o karlštejnské purkrabí.¹⁹⁹

Představitelem nižší západočeské šlechty byl Smil Nebílovský z Drahobuze,²⁰⁰ který patřil k příslušníkům rytířského stavu a který tvořil mocenskou oporu pro Jana mladšího Popela z Lobkovic v západních Čechách.²⁰¹ Ladislav Běšín z Běšin²⁰² náležel k starobylému českému rytířskému rodu, jenž pojal za manželku Marjanu Běšínskou z Nebílova, Marjana byla Smilova neteř. Přítomnost nižších urozenců potvrzovala vzájemnou důležitost a sounáležitost, která byla mezi rytíři a pány.²⁰³

Rovněž i nevěstina strana měla svůj seznam pozvaných hostů, označený jako „*Jeho Milosti Páně přátel*“.²⁰⁴ Mezi pozvanými rožmberskými hosty nechyběli páni ze Švamberka, neboť Rožmberkové a Švamberkové byli spřízněni genealogicky, ale také je mimo jiné pojila smlouva z roku 1484, v níž se Rožmberkové zavazovali, že v případě vymření rodu zdědí veškerý rodinný majetek právě Švamberkové. Tato rožmberská smlouva byla naplněna v roce 1612 po smrti Petra Voka z Rožmberka a Jana Zrinského ze Serynu.²⁰⁵

Švamberský rod byl reprezentován Jindřichem starším ze Švamberka na Zvíkově, který náležel k přimdecké větvi. Mezi lety 1544–1550 zastával Jindřich starší ze Švamberka místo nejvyššího dvorského sudího, jehož úkolem bylo upřednostňovat a hájit panovnické zájmy nad zájmy stavovskými.²⁰⁶ Společně s Jindřichem se účastnil svatby i jeho bratr Adam ze Švamberka.²⁰⁷ Jindřicha ze Švamberka pojilo k rožmberskému rodu

¹⁹⁸ Volf z Vřesova a na Teplících, nejvyšší písař Království českého (1547–1569), SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 62; F. PALACKÝ, *Přehled*, s. 367; OSN XXVI, s. 1024; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 864.

¹⁹⁹ Z dochovaných pramenů nelze určit, o jakého šlechtice šlo, neboť v pramenech je uvedeno pouze „*karlštejnský purkrabí*“, mohlo tedy jít o Šebestiána Markvarta z Hrádku nebo Jana Bořitu z Martinic a na Smečně. Ovšem s největší pravděpodobností šlo o Šebestiána Markvarta z Hrádku, SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 57; OSN XVI, s. 871,919; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 787, 823.

²⁰⁰ Smil Nebílovský z Drahobuze, SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 57; OSN XVIII, s. 19.

²⁰¹ A. SEDLÁČEK, *Hrady XIII*, s. 86.

²⁰² Ladislav Běšín z Běšin, J. PÁNEK, (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 785.

²⁰³ A. SEDLÁČEK, *Hrady XIII*, s. 86.

²⁰⁴ SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 58.

²⁰⁵ OSN 852; V. BŮŽEK – O. JAKUBEC – P. KRÁL, *Jan Zrinský*, s. 157-158.

²⁰⁶ Jindřich HOSPASKA, *Jindřich starší ze Švamberka a jeho sociální okolí*, České Budějovice 2012 (= Bakalářská práce), s. 29-30.

²⁰⁷ OSN XXIV, s. 852.

úzké rodinné pouto, poněvadž pojal za manželku Alžbětu z Rožmberka.²⁰⁸ Mezi pozvanými Švambergky nechyběl ani Bartoloměj ze Švamberka a na Boru.²⁰⁹

Dalším šlechtickým rodem na svatbě Bohunky z Rožmberka byli páni z Hradce. Jáchym z Hradce byl od roku 1554 nejvyšším kancléřem a švagrem posledních Rožmberků, neboť pojal za manželku Annu, dceru Jošta III. z Rožmberka. Jáchym z Hradce byl důležitým spojencem Viléma z Rožmberka v boji proti plavenským knížatům. Současně s tím byl jedním z členů rodícího se uskupení hradecko-lobkovicko-rožmberského uskupení. Předčasná smrt, jež zastihla Jáchyma z Hradce ve vlnách Dunaje, odsoudila uskupení k zániku.²¹⁰ V řadách pozvaných rožmberských hostů nechyběl ani Zachariáš z Hradce na Telči a Polné, přední moravský šlechtic a mladší bratr Jáchyma z Hradce, který patřil k předním prohabsburským šlechticům v Království českém.²¹¹ Na seznamu pozvaných hostů se také objevují „*dva páni Holičtí*“.²¹² Obdobná situace byla i u pánů Švihovských z Rýzemberka a rytířů Leskovců z Leskovic. Z dochovaných pramenů je jisté pouze to, že se celkem účastnili tři příslušníci leskovického rodu.²¹³ O přesném počtu Švihovských z Rýzemberka rovněž není v pramenech zmínka, pouze jsou zde uvedeni jako „*páni Švihovští*“.²¹⁴ Dalšími regionálními šlechtici, kteří podporovali rožmberské zájmy, byli Heralť Kavka z Řičan,²¹⁵ jenž zastával místo hejtmana Prácheňského kraje, a Jiří Volf Krajíř.²¹⁶ Většina pozvaných rožmberských hostů byla tvořena zejména z řad rožmberských úředníků a regionální šlechty či blízkých příbuzných.

²⁰⁸ Jindřich ze Švamberka, SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 58. OSN, XIV, s. 852; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 854.

²⁰⁹ Bartoloměj ze Švamberka, SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 58. J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 853.

²¹⁰ Jáchym z Hradce, SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 58; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 11, 16, 18, 804; V. BŮŽEK, *Jáchym z Hradce*, 10-12.

²¹¹ Zachariáš z Hradce na Telči a Polné, V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA (edd.), *Dvory*, s. 9.

²¹² V tomto případě není přesně jasné, o jaké příslušníky Holických šlo, lze usuzovat, že to mohli být synové Jana Holického ze Šternberka, a tudíž mohlo jít o Otakara, Václava či Oldřicha Holické ze Šternberka. SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 58; OSN XXIV, s. 779. Srov. OSN XI, s. 495.

²¹³ „*páni Lískovci tři*“, SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 58; OSN XV, 916-917; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 816-817.

²¹⁴ „*páni Švihovští*“ v případě pánů Švihovských z Rýzemberka lze uvažovat, že mohlo pravděpodobně jít o Jana, Václava či Michala Švihovské. Michal Švihovský působil v bavorských službách a Václav Švihovský zastával místo hejtmana Prácheňského kraje; SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 58; OSN XXIV, s. 883; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 854-855.

²¹⁵ Heralť Kavka z Řičan, hejtman Prácheňského kraje; SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 58; OSN XXI, s. 697; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 810.

²¹⁶ Jiří Volf Krajíř z Krajku, SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 58; OSN XV, s. 25; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 813.

Mezi nejváženější hosty na svatbě Jana mladšího Popela z Lobkovic patřili „*královští knížecí poslové jejich milosti*“.²¹⁷ Šlo o poselstvo, které na svatbu vyslal český král Ferdinand I. Hlavním královským vyslancem byl Vratislav z Pernštejna, jenž doprovázel Maxmiliána II. na cestách do Španělska a Středomoří, současně působil na dvoře Habsburků jako komoří a nejvyšší štolba.²¹⁸ Král vysláním družiny dával symbolicky najevo, že se sňatkem souhlasí. Jen zcela výjimečně se panovník osobně účastnil svatebního obřadu. Totéž poselstvo se rovněž objevilo i na svatbě Zbyňka Berky z Dubé, kde Vratislav z Pernštejna zaujal místo „*Jeho Milosti Královské krále Maxmiliána*“.²¹⁹ Společně s Vratislavem z Pernštejna byl na svatbě přítomen i jeho bratr, nejvyšší komorník Vojtěch z Pernštejna.²²⁰

Renesanční svatba tvořila umělecký celek, který se skládal z řady činitelů. Především šlo o hudbu, oslavnou poezii, tanec a výtvarné umění.²²¹ Celá svatba měla pevně stanovenou dramaturgii a řád, každý z urozenců i sloužících věděl, jaké mu náleží místo. Rovněž byl stanoven pevný zasedací pořádek, jenž odrážel společenské postavení jednotlivých šlechticů a jiných pozvaných hostů.²²² Důraz byl také kladen na co možná největší počet hostů z řad šlechty. Byla zvána tuzemská i zahraniční šlechta. Urození rovněž zvali na svatební veselí nejen měšťany, ale i úředníky, kteří působili v jejich službách. Svatby se mnohdy účastnilo několik set hostů.

Symbolickou roli hrálo i místo u hodovní tabule, které odráželo váženost a urozenost pozvaného hosta. V případě svatby Jana mladšího Popela z Lobkovic a Bohunky z Rožmberka bylo pět hlavních stolů, z nichž jeden byl ženichův a čtyři panské.²²³ Ze skladby zasedacího pořádku lze zjistit nejen počet osob, které zasedaly u jednotlivých stolů, nýbrž i to, jakou vážeností host oplýval ve společnosti raného novověku. Nejčestnější místo u stolu patřilo zpravidla hostiteli, který zasedal v čele stolu. Ovšem při návštěvě významného hosta přenechával hostitel zpravidla své místo jemu. Obecně lze však tvrdit, že čím blíže seděl host ke svému hostiteli, tím zastával čestnější místo u hodovní tabule.²²⁴

²¹⁷ SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 57.

²¹⁸ Vratislav z Pernštejna, SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 57. OSN XIX, 509; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 16, 831; P. MAREK, *Pernštejnské ženy*, s. 34,36; P. VOREL, *Páni z Pernštejna*, s. 238.

²¹⁹ J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 16.

²²⁰ Vojtěch z Pernštejna, SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 57; OSN XIX, 509.

²²¹ J. FREJLACHOVÁ, *Svatba*, s. 9, 13-14.

²²² J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl*, s. 154.

²²³ SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 56.

²²⁴ J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl*, s. 154.

V přísně hierarchické společnosti raného novověku hodovaly ženy zvláště u vyčleněného stolu, který náležel fraucimoru.²²⁵ Z dochovaných pramenů nelze rekonstruovat podobu fraucimoru, avšak je jisté, že některé manželky přijely na svatbu i se svými manžely.²²⁶ Rožmberský kronikář Václav Březan uvádí, že svatebního veselí se účastnilo několik žen. Březan především zmiňuje příslušnice rožmberského rodu. Sňatek si nenechala ujít matka nevěsty Anna Rožmberská z Roggendorfu s dcerou Annou Hradeckou z Rožmberka, která doprovázela svého manžela Jáchyma z Hradce. Další ženou, jež doprovázela svého manžela, byla manželka Bartoloměje ze Švamberka. A s největší pravděpodobností se svatebního veselí účastnila i Alžběta Švamberská z Rožmberka, manželka Jindřicha ze Švamberka, neboť tentýž urozený pár byl přítomen na svatbě Zbyňka Berky z Dubé s Veronikou Popelovou z Lobkovic.²²⁷

Stoly byly umístěny v hodovních místnostech zámeckého sídla. Hodovní místnosti byly označovány jako tabulní světnice nebo tabulnice. Šlo o nejrepresentativnější prostory šlechtických rezidencí, které se obvykle nacházely v patře zámeckého sídla. Místnosti byly bohatě dekorovány nástěnnými malbami a stropy byly zdobeny dřevorezbu.²²⁸ Dekorace ztvárněné v hodovních místnostech reprezentovaly rodovou paměť a myšlenkový svět hostitele.²²⁹ V případě svatby Jana mladšího Popela z Lobkovic hodovali nejurozenější hosté v „*královském pokoji*“.²³⁰ V blízkosti hodovních místností se rovněž nacházely další tabulní světnice, jež byly využívány při vyšším počtu pozvaných hostů. Okolo stolů seděli hosté na židlích, seslích nebo lavicích.²³¹

Zpravidla u jednoho stolu zasedalo od tří do šestnácti osob. Z dochovaných pramenů nelze určit přesný zasedací pořádek, jelikož seznam pozvaných je doložen pouhým výčtem. Nejvýznamnější stůl patřil ženichovi a dalším příslušníkům lobkovického rodu. Nejstarší zasedací pořádek je datován do roku 1557, kdy Vilém z Rožmberka svým výnosem ustanovil přesný zasedací pořádek pro českokrumlovskou

²²⁵ SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 57.

²²⁶ Pouze u některých šlechticů rožmberský kronikář Václav Březan zdůraznil, že na svatbu přijeli i s manželkami. J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 16.

²²⁷ TAMTÉŽ, s. 16.

²²⁸ V. BŮŽEK – O. JAKUBEC – P. KRÁL, *Jan Zrinský*, s. 61-63; J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl*, s. 135.

²²⁹ V. BŮŽEK – O. JAKUBEC – P. KRÁL, *Jan Zrinský*, s. 61.

²³⁰ SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 57.

²³¹ J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl*, s. 136,139.

rezidenci.²³² Stolní pořádky sloužily především k evidenci sloužících osob, jež se společně stravovaly na dvorech posledních Rožmberků.²³³

Z dochovaných pramenů lze ovšem zjistit, že nejpřednější místo u ženichova stolu patřilo Vratislavovi z Pernštejna, který byl vyslán na svatbu českým králem. Ženich Jan mladší Popel z Lobkovic přenechal své místo královskému vyslanci, což v symbolické komunikaci raného novověku znamenalo významnou poctu, jež zdůrazňovala jeho váženost.²³⁴ Druhé místo u stolu náleželo ženichovi Janu mladšímu Popelovi z Lobkovic. Další místa zaujímalí členové lobkovické větve, nejvyšší hofmistr Jan III. Popel z Lobkovic, královský maršálek Ladislav II. Popel z Lobkovic, nejvyšší komorník Vojtěch z Pernštejna, „*pan Strakonický*“,²³⁵ Jan ze Švamberka a Adam ze Švamberka. Ženichův stůl tvořili nejvýznamnější šlechtické rody Království českého a nejvyšší úředníci.

První panský stůl byl tvořen Vilémem z Rožmberka a urozenci, kteří byli pokrevně spřízněni s Rožmberky. První místo u stolu náleželo Vilémovi z Rožmberka, který jako hostitel usedl v čele stolu. Druhé místo zaujímal Jindřich ze Švamberka, následován Jáchymem z Hradce, Zachariášem z Hradce a „*páni Rakousové*“.²³⁶ – patrně šlo o příslušníky rakouského rodu Roggendorfů. Podle rožmberského kronikáře Václava Březana byl na svatbě přítomen i Jiřík Emrejš z Roggendorfu²³⁷ a Vít Albrecht z Puchheimu.²³⁸ Posledními hosty, kteří zasedli ke stolu Viléma z Rožmberka, byli páni ze Šternberka a Švihovští z Rýzmburka.²³⁹ Přítomnost zahraniční šlechty potvrzuje přeshraniční vazby české šlechty, které se začaly tvořit v průběhu 16. století.

V pořadí druhý panský stůl náležel lobkovickému rodu. U tabule zasedli Vilém Hasištejnský z Lobkovic, Litvín z Lobkovic, Kryštof z Lobkovic, Václav z Lobkovic, Jan V. nejmladší Popel z Lobkovic, Děpold z Lobkovic a Jindřich z Lobkovic.²⁴⁰ Na příkladu ženichova a lobkovického stolu je patrné, že ženich Jan mladší Popel z Lobkovic dal přednost před rodinou vysoce postaveným zemským úředníkům a usedl s nimi ke stolu.

²³² J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl*, s. 157.

²³³ TAMTÉŽ, s. 157-158.

²³⁴ TAMTÉŽ, s. 153-154.

²³⁵ „*pan Strakonický*“ s největší pravděpodobností šlo o Václava Zajíce z Hazmburka, nejvyššího truksase Království českého a převora johanitského řádu, SOA, Třeboň, CR – registratura. z Rožmberka, sign. 4, fol. 57; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 865.

²³⁶ SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 58.

²³⁷ Jiřík Emrejš z Roggendorfu; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 16, 836.

²³⁸ Vít Albrecht z Puchheimu; TAMTÉŽ, s. 16, 835.

²³⁹ SOA Třeboň, CR- registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 57.

²⁴⁰ TAMTÉŽ, CR – z Rožmberka, sign. 4, fol. 57.

K třetímu stolu zasedli Bartoloměj ze Švamberka, Heralt Kavka z Říčan, Jiří Volf Krajíř a „*tři páni Leskovci*“.²⁴¹ U posledního „*dlouhého stolu*“, zasedli Burián Litvín,²⁴² Karel ze Žerotína, Burian Trčka,²⁴³ „*pan purkrabí karlštejnský*“,²⁴⁴ „*pan Humprecht*“,²⁴⁵ Smil Nebílovský z Drahozuze, Ladislav Běšín.²⁴⁶ Obecně lze tvrdit, že u posledních dvou stolů zasedli vzdálenější příbuzní, nižší úředníci či regionální šlechtici.

Poté urození hosté společně pronesli přípitek a novomanželským tancem a následnou hostinou bylo stvrzeno symbolické alianční pouto mezi rožmberským a lobkovickým rodem. K poslechu a pro zábavu urozených hostů hrála kapela posledního rožmberského velmože.²⁴⁷

Při porovnání seznamu pozvaných osob, zasedacího pořádku a záznamů rožmberského kronikáře Václava Březana se částečně liší jména urozených osob, které byly na svatbě přítomny. Václav Březan zachycuje především členy rožmberského rodu a jejich nejbližší příbuzné. V neposlední řadě jsou v Březanově kronice zaznamenáni regionální šlechtici, nejvyšší zemští a rožmberští úředníci. Rožmberský kronikář ovšem zcela opomíjí doprovod a rodinné příslušníky, kteří doprovázeli Jana mladšího Popela z Lobkovic. Ženichovu družinu označuje pouze jako „*přátelé*“.²⁴⁸ Prostředí pánů červené pětিলisté růže bylo rožmberskému kronikáři velmi dobře známo, neboť působil ve službách Petra Voka. Nelze však opomenout ani skutečnost, že *Historie rožmberská* vznikala se značným časovým odstupem, což zapříčinilo, že zaznamenáni byli jen někteří svatební hosté.²⁴⁹

O jídlo se zpravidla starala vyčleněná osoba. Většinou šlo o úředníka, který dohlížel na průběh celé události. Takováto náročná akce se neobešla bez vypůjčeného personálu z okolních panství či poddanských měst. V případě svatebního veselí Jana mladšího Popela z Lobkovic šlo o vypůjčený kuchyňský personál z jindřichohradeckého panství a přilehlých poddanských městeček.²⁵⁰ Na takto významnou událost byli

²⁴¹ Není jasné, o jaké příslušníky rodu šlo, neboť do úvahy připadá více jmen, TAMTÉŽ, CR – z Rožmberka, sign. 4, fol. 58.

²⁴² Bližší identifikace nebyla možná.

²⁴³ S největší pravděpodobností šlo o Buriana Trčku z Lípy a Světlé nad Sázavou, J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 856-857; SOA Třeboň, CR – z Rožmberka, sign. 4, fol. 57.

²⁴⁴ Není jisté, zda šlo o Šebestiána Markvarta z Hrádku či Jana Bořitu z Martinic a na Smečně OSN XVI, s. 871, 919; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 787, 823.

²⁴⁵ Bližší identifikace nebyla možná.

²⁴⁶ SOA Třeboň, CR – z Rožmberka, sign. 4, fol. 57.

²⁴⁷ V. BŮŽEK – J. HRDLÍČKA (edd.), *Dvory*, s. 167-168.

²⁴⁸ J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 16.

²⁴⁹ V. BŮŽEK – J. HRDLÍČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 11.

²⁵⁰ „*Mikuláš, kuchař páně z Hradce, Turek kuchař z Telče*“, SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 69.

využívání i lidé, kteří přímo nenáleželi k rezidenčním městům, nýbrž byli najímáni z blízkého i širšího okolí.²⁵¹ Na českokrumlovském zámku byli ustanoveni a pověřeni dohledem nad zámeckou kuchyní Adam Sudek²⁵² a Jan Olbram,²⁵³ jejichž hlavní úlohou bylo zajistit pořádek v kuchyni a hladký průběh při servírování pokrmů, současně s tím měli dohlížet na obecný pořádek. Zpravidla zásobování potravinami na šlechtických sňatcích bylo řešeno se značným předstihem, neboť byla potřeba zajistit dostatečnou zásobu potravin.

Zcela zvláštní skupinou pokrmů, které se nacházely na šlechtickém stole, byly *šauesseny*. Ovšem ve šlechtickém prostředí nabyly obliby až v poslední čtvrtině 16. století. *Šauessen* neboli jídlo na podívanou nebylo určeno k přímé konzumaci, neboť při jeho přípravě byly použity nejedlé materiály, kupříkladu vosk, sláma, dřevo či plátno.²⁵⁴ Při stolování bylo záměrně servírováno více pokrmů, než bylo možné zkonzumovat. Množství předkládaného jídla vyjadřovalo v dobovém šlechtickém kontextu míru prezentace a urozenosti. Souběžně s tím se na šlechtickou tabuli vydávalo více jídla za účelem jisté oběti, která měla zajistit zdárný průběh celé události.²⁵⁵

Obvykle nebylo možné pokrýt tak vysoké nároky na množství kuchyňského nádobí a textilií, proto si jej aristokraté vypůjčovali buď od příbuzných urozenců, nebo od měšťanského obyvatelstva. Tentýž případ se týkal i sňatku Jana mladšího Popela z Lobkovic a Bohunky z Rožmberka, na jejichž svatbu bylo zapůjčeno ložní prádlo, utěrky a cínové nádobí. O dostatek potřeb se postarala dvě poddanská města – Soběslav a Netolice.²⁵⁶ Měšťané, kteří zapůjčovali dražší kuchyňské nádobí, si jej obvykle opatřovali svým monogramem, avšak velmi často se stávalo, že zapůjčené luxusní nádobí bylo odcizeno, nebo se nevrátilo k původním majitelům.²⁵⁷ Proto měšťané zapůjčovali své nádobí místním šlechticům se značnou nelibostí. Kupříkladu při šlechtickém sňatku Jana Zrinského ze Serynu s Marií Magdalénou z Kolovrat bylo zapůjčeno značné množství drahocenného nádobí a damaškových ubrusů od českokrumlovského

²⁵¹ SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 66-68. Srov. J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl*, s. 250.

²⁵² Adam Sudek z Dlouhé, rožmberský úředník, SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 66-68; J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl*, s. 157; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 848.

²⁵³ Jan Olbram ze Štěkně, rytíř, rožmberský úředník, SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 66-68; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 828.

²⁵⁴ J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl*, s. 263.

²⁵⁵ TAMTÉŽ, s. 259.

²⁵⁶ SOA Třeboň, CR – registratura z Rožmberka, sign. 4, fol. 66-68.

²⁵⁷ J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl*, s. 254.

měšťanstva, avšak po skončení se vypůjčené nádoby a textilie nevrátily k původním majitelům, protože se staly kořistí zlodějů.²⁵⁸

Z dochovaných písemných pramenů nelze určit skladbu pokrmů, které byly servírovány na svatbě Jana mladšího Popela z Lobkovic a Bohunky z Rožmberka, avšak lze usuzovat, že šlo o obdobná jídla, jež byla předkládána hostům na svatbě Jana Zrinského ze Serynu a Marie Magdalény z Kolovrat.²⁵⁹

Celé svatební veselí Jana mladšího Popela z Lobkovic a Bohunky z Rožmberka trvalo tři dny.²⁶⁰ Ženich se v českokrumlovské rezidenci posledních Rožmberků zdržel do 22. ledna 1556. Po svatebním ceremoniálu se početná skupina urozenců počala odebírat z českokrumlovské rezidence a doprovázela ženicha Jana mladšího Popela z Lobkovic do Prachatic. O den později pokračovala družina do Vimperka. Během 24. ledna se družina vydala opět na cestu, tentokrát směrem na Sušici a následující den do Klatov. V Klatovech se početná šlechtická družina zdržela dva dny. Následně průvod pokračoval do rezidence Jana mladšího Popela z Lobkovic do Horšovského Týna. Početná rožmberská družina, která mířila do Horšovského Týna, přijela 25. ledna do Klatov. O den později se urozená skupina šlechticů odebrala na Horšovský Týn, do sídla Jana mladšího Popela z Lobkovic. Jako „forýrové“²⁶¹ byli posláni Mikuláš Humpolec z Tucharaze²⁶² a Jan Černý z Vinoře.²⁶³ V čele nevěstiny družiny stáli Vilém z Rožmberka a Petr Vok z Rožmberka.²⁶⁴ Ovšem nelze opomenout ani Jáchyma z Hradce, Bartoloměje ze Švamberka, Jáchyma Šlika, příslušníka ostrovské rodové linie,²⁶⁵ Ondřeje Ungnada ze Sonnecku,²⁶⁶ Jana z Valdštejna, nejvyššího zemského sudího,²⁶⁷ Jiřího Ernrejcha z Roggendorfu,²⁶⁸ Víta Albrechta z Puchheimu.²⁶⁹ Početnost

²⁵⁸ V. BŮŽEK – O. JAKUBEC – P. KRÁL, *Jan Zrinský*, s. 48; F. KAVKA, *Zlatý věk*, s. 154.

²⁵⁹ V. BŮŽEK – O. JAKUBEC – P. KRÁL, *Jan Zrinský*, s. 45,47.

²⁶⁰ J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 17.

²⁶¹ Forýr - ubytovatel („fourier“) člen dvora nebo vojska, který měl za úkol obstarat ubytování; Václav BŮŽEK – František KOREŠ – Pavel MAREŠ – Miroslav ŽITNÝ, *Rytíři renesančních Čech ve válkách*, Praha 2016, s. 59.

²⁶² Mikuláš Humpolec z Tucharaze, vysoký rožmberský úředník, J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 16.

²⁶³ Jan Černý z Vinoře, rožmberský úředník TAMTÉŽ, s. 16.

²⁶⁴ TAMTÉŽ, s. 16.

²⁶⁵ Jáchym Šlik OSN XXIV, s. 676; J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 16.

²⁶⁶ Ondřej Ugnád ze Sonnecku a na Hluboké, TAMTÉŽ, s. 16, 858.

²⁶⁷ Pravděpodobně šlo o Jana z Valdštejna a na Hrádku nad Sázavou, nejvyššího zemského sudího; TAMTÉŽ, s. 16.

²⁶⁸ Jiřík Ernrejch z Roggendorfu, syn Viléma II. TAMTÉŽ, s. 16, 837.

²⁶⁹ Vít Albrecht z Puchheimu, příslušník rakouského šlechtického rodu, TAMTÉŽ s. 16, 835.

družiny, jež zahrnovala panský i rytířský stav, podtrhoval fakt, že bylo ustájeno celkem 390 koní.²⁷⁰

Přínos novomanželky do ženichovy rezidence na Horšovský Týn se uskutečnil 26. ledna 1556.²⁷¹ Tentýž den se konala na Horšovském Týně svatba Zbyňka Berky z Dubé s Veronikou Popelovou z Lobkovic, dcerou Jana mladšího Popela z Lobkovic. Veselí trvalo celé tři dny. Rožmberští bratři se na Horšovském Týně zdrželi do 29. ledna, odkud se následně vydali domů do českokrumlovské rezidence.²⁷² V průběhu několika dní se ostatní hosté rozjeli do svých sídel. Sňatek neměl však dlouhého trvání, neboť 16. listopadu 1557 Bohunka z Rožmberka zemřela v Českém Krumlově.²⁷³

²⁷⁰ TAMTÉŽ, s. 16; Počet koní, které měl lobkovický doprovod, byl 220 až 250. Srov. SOA Třeboň, CR – registratura, z Rožmberka, sign. 4, fol. 62.

²⁷¹ J. PÁNEK (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 16. Srov. V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 107.

²⁷² TAMTÉŽ, s. 16.

²⁷³ TAMTÉŽ, s. 17.

5 Závěr

Vypracovaná práce si klade za cíl podat pojednání o sňatku nejvyššího purkrabího Království českého Jana mladšího Popela z Lobkovic se sestrou posledních Rožmberků Bohunkou z Rožmberka. Obecně vzato, šlechtické sňatky jsou mnohovrstevnaté a nelze na ně pohlížet pouze jednostranně. Šlechtické sňatky v raném novověku plnily úlohu především biologickou, politickou a v neposlední řadě i alianční. V průběhu 16. století se zásadně proměnila podoba šlechtických sňatků, neboť došlo ke spojení starých gotických tradic s novými renesančními podněty. O pronikání nových kulturních vzorců se zasloužily i manželky českých urozců, které byly původem ze zahraničí. Takovým příkladem je sňatek Vratislava z Pernštejna s Marií Manrique de Lara nebo Jošta III. z Rožmberka s Annou z Roggendorfu. Během renesančních svateb byl kladen značný důraz na sebezprezentaci, urozenost a honosnost. V neposlední řadě také sňatek demonstroval politický vliv.

Sňatek Jana mladšího Popela z Lobkovic s Bohunkou z Rožmberka dal vzniknout hradecko-lobkovicko-rožmberskému uskupení, které působilo nejen na regionální a zemské úrovni, nýbrž i na úrovni přeshraniční. Díky rodové spřízněnosti mohli prosazovat své záměry, především šlo o politické, mocenské, ale i majetkové zájmy. Předstupeň pro vznik hradecko-lobkovicko-rožmberskému spojení bylo vítězství Viléma z Rožmberka nad říšskými knížaty, pány z Plavna.

Sňatku Jana mladšího Popela z Lobkovic předcházela jindřichohradecká schůzka, jež se uskutečnila 26. října 1555. Účastníci tvořili nejužší okruh blízkých. Pokračování jindřichohradecké schůzky proběhlo 19. listopadu 1555. Původní záměr šlechticů byl zorganizovat sňatek Jana mladšího Popela z Lobkovic s Bohunkou z Rožmberka už roku 1555. Z nejasných důvodů bylo svatební veselí odloženo o rok, a to na 19. leden 1556.

Urozený ženich Jan mladší Popel z Lobkovic přijel do českokrumlovské rezidence 19. ledna 1556 ve večerních hodinách. Jeho početný doprovod se skládal z řad pánů i rytířů. Zastoupeno bylo celkem 15 pánů a 6 rytířů. Nejdůležitějšími členy lobkovického doprovodu byli příslušníci Lobkoviců a Švamberků. Rytíři náleželi především k nižšímu úřednictvu či k regionální západočeské šlechtě, která tvořila mocenskou oporu Popelů z Lobkovic.

Mezi neméně důležité hosty patřili také urozenci, kteří byli pozváni ze strany nevěsty. Především šlo o rodinné příslušníky z řad vyšší šlechty, regionální nižší šlechtu, ale i rožmberské úředníky. V případě Rožmberků šlo také o přeshraniční urozené hosty.

Autor předkládané práce si vytyčil za cíl analyzovat a popsat zasedací pořádky a seznamy pozvaných hostů. Místo u stolu symbolicky odráželo majetkové a sociální postavení urozené osoby. Celkem na svatbě byly čtyři panské stoly a jeden ženichův. Na příkladu zasedacího pořádku ženichova stolu lze uvést, že Jan mladší Popel z Lobkovic dal přednost vyšším zemským úředníkům před svou širší rodinou.

Pro takovéto významné události byli vyčleněni zvláštní dvorští úředníci, kteří dohlíželi na hladký průběh celé slavnosti. V neposlední řadě nelze opominout ani zapůjčený personál a kuchyňské nádobí, což ukazuje na dobré sousedské vztahy, zejména pak mezi pány z Hradce a Rožmberky. Celé svatební veselí Jana mladšího Popela z Lobkovic a Bohunky z Rožmberka trvalo tři dny. Ženich se v českokrumlovské rezidenci zdržel do 22. ledna 1556. Po svatebním ceremoniálu se početná ženichova družina odebrala do Prachatic, kde také urozenci přenocovali. O den později se šlechtici vydali do Vimperka. Během 24. ledna se družina vydala opět na cestu, a to směrem na Sušici a Klatovy. V Klatovech se urozená společnost zdržela dva dny, dále pokračovala do ženichovy rezidence do Horšovského Týna. Přínos nevěsty Bohunky z Rožmberka do ženichovy rezidence se konal 26. ledna 1556. V čele nevěstiny družiny stáli dva poslední rožmberští bratři, Vilém a Petr Vok z Rožmberka. Shodou okolností 26. ledna 1556 vdával na Horšovském Týně i svou dceru Jan mladší Popel z Lobkovic. Veronika Popelová z Lobkovic pojala za manžela Zbyňka Berku z Dubé.

6 Prameny a literatura

Prameny nevydané:

SOA Třeboň, CR - reg., z Rožmberka, sign. IV.

Prameny vydané:

PÁNEK, Jaroslav (ed.), Václav Březan, *Životy posledních Rožmberků*, I-II, Praha 1985.

Literatura:

BASTL, Beatrix, *Macht der Emotionen? Refugien der Intimität? Die Erhaltung des Namens und die Ordnung der aristokratischen Familie*, in: Václav Bůžek – Pavel Král, (edd.), *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku*, České Budějovice 1999 (= Opera historica 6), s. 502-512.

BŮŽEK, Václav, *Die Heirat Jošt III. von Rosenberg und Annas von Roggendorf. Zur Gestaltung übernationaler verwandtschaftlicher Verhältnisse des Adels aus den böhmischen und österreichischen Ländern*, Jahrbuch der Gessellschaft für Landeskunde und Denkmalpflege Oberösterreich 160, 2015, s. 120-132.

BŮŽEK, Václav, *Horšovský Týn za Jana mladšího Popela z Lobkovic. Mezi rodinou a politikou*, Dějiny a současnost 37, 2015, č. 6, s. 28-29.

BŮŽEK, Václav, *Ferdinand Tyrolský mezi Prahou a Innsbruckem. Šlechta z českých zemí na cestě ke dvorům prvních Habsburků*, České Budějovice 2006 (= Monographia historica 7).

BŮŽEK, Václav, *Jáchym z Hradce. Velmož ve službách země a dvora*, Dějiny a současnost 37, 2015, č. 6, s. 10-12.

BŮŽEK, Václav, *Manželky a děti Jana mladšího Popela z Lobkovic (1510–1570)*, in: Jaroslav Pánek (ed.), *Vlast a rodný kraj v díle historika. Sborník prací žáků a přátel věnovaný Josefu Petráňovi*, Praha 2004, s. 261-283.

BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*, Praha 2010.

BŮŽEK, Václav a kol., *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011.

BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef a kol., *Dvory velmožů s erbem růže. Všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, Praha 1997.

BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef, *Rodinný život posledních pánů z Hradce ve světle jejich korespondence*, in: Václav Bůžek (ed.), *Poslední páni z Hradce* České Budějovice 1998 (= Opera historica 6), s. 145-272.

BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef – KRÁL Pavel – VYBÍRAL, Zdeněk, *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*, Praha – Litomyšl 2002.

BŮŽEK, Václav – JAKUBEC, Ondřej, *Kratochvíle posledních Rožmberků*. Praha 2012.

- BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2008.
- BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel – JAKUBEC, Ondřej, *Jan Zrinský ze Serynu. Životní příběh synovce posledních Rožmberků*, Praha 2009.
- BŮŽEK, Václav – KOREŠ, František – MAREŠ, Pavel – ŽITNÝ, Miroslav, *Rytíři renesančních Čech ve válkách*, Praha 2016.
- DANĚK, Petr, *Svatba, hudba a hudebníci v období vrcholné renesance. Na příkladu svatby Jana Krakovského z Kolovrat v Innsbrucku roku 1580*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech raného novověku*, České Budějovice 2000 (= Opera historica 8), s. 207-264.
- FARKOVÁ, Pavlína, *Svatba Viléma z Rožmberka se Žofií Braniborskou*, České Budějovice 1995 (= Diplomová práce).
- FREJLACHOVÁ, Jana, *Svatba Viléma z Rožmberka s Kateřinou Brunšvicovou. (Příspěvek k renesančním slavnostem)*, České Budějovice 1995 (= Diplomová práce).
- FRITZOVÁ, Charlotte – RŮŽIČKA, Jindřich, *Španělský sňatek Vratislava z Pernštejna 1555*, Sborník prací východočeských archivů 3, 1975, s. 63-77.
- HOLÝ, Martin, *Šlechtické sňatky v českých zemích v letech 1500 až 1650*, Historická demografie 27, 2003, s. 5-34.
- HRDLIČKA, Josef, *Hodovní stůl a dvorská společnost. Strava na raně novověkých aristokratických dvorech v českých zemích (1550-1650)*, České Budějovice 2000 (= Monographia historica 1).
- HRDLIČKA, Josef, *Legenda o dělení rúží a italské kořeny předků posledních Rožmberků*, in: Václav Bůžek a kol., *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011, s. 8-21.
- HOSPASKA, Jindřich, *Jindřich starší ze Švamberka a jeho sociální okolí*, České Budějovice 2012 (= Bakalářská práce).
- JANÁČEK, Josef, *Ženy české renesance*, Praha 1977.
- KAVKA, František, *Zlatý věk rúží, Kus české historie 16. století*, Praha 1966 (druhé vydání 1993).
- KRÁL, Pavel, *Mezi životem a smrtí. Testamenty české šlechty v letech 1550–1650*, České Budějovice 2002 (= Monographia historica 2).
- KRÁL, Pavel, *Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku*, České Budějovice 2004 (= Monographia historica 4).
- KASÍK, Stanislav – MAŠEK, Petr – MŽYKOVÁ, Marie, *Lobkowiczové. Dějiny a genealogie rodu*, České Budějovice 2002.
- KOLDINSKÁ, Marie – MAŤA, Petr (edd.), *Adam mladší z Valdštejna, Deník rudolfínského dvořana*, Praha 1997.

- KUBEŠ, Jiří, *Rodinné vztahy pánů z Hradce a Rožmberků v předbělohorském století*, in: Václav Bůžek (ed.), *Poslední pání z Hradce, České Budějovice 1998* (= Opera historica 6), s. 273-318.
- MAREK, Pavel, *Pernštejnské ženy. Marie Manrique de Lara a její dcery ve službách habsburské dynastie*, Praha 2018.
- MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004.
- MÍKA, Alois, *Osud slavného domu. Rozkvět a pád rožmberského dominia*, České Budějovice 1970.
- PALACKÝ, František, *Přehled současný nejvyšších důstojníků a úředníků*, in: Jaroslav Charvát (ed.), *Dílo Františka Palackého I*, Praha 1941, s. 366-367.
- PÁNEK, Jaroslav, *Aristokratické slavnosti české renesance*, Opus musicum 19, 1987, s. 289- 297.
- PÁNEK, Jaroslav, *Petr Vok z Rožmberka. Život renesančního kavalíra*, Praha 2010.
- PÁNEK, Jaroslav, *Poslední Rožmberkové, Velmoži české renesance*, Praha 1989.
- PÁNEK, Jaroslav, *Rožmberští sirotci na jindřichohradeckém a českokrumlovském zámku*, Jindřichohradecký vlastivědný sborník 1, 1989, s. 1-17.
- PÁNEK, Jaroslav, *Vilém z Rožmberka. Politik smíru*, Praha 2011;
- PÁNEK, Jaroslav, *Říšská sňatková politika Viléma z Rožmberka*, Zlatá stezka, 4, 1998, s. 41-56.
- PÁNEK, Jaroslav, *Zahraniční cesty posledních Rožmberků a jejich kontakty s evropským dvorským prostředím*, in: Václav Bůžek (ed.), *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, České Budějovice 1993 (= Opera historica 3), s. 9-32.
- PETRÁŇ, Josef, *Dějiny hmotné kultury. Kultura každodenního života od 16. do 18. století I-II*, Praha 1995.
- RYANTOVÁ, Marie, *Polyxena z Lobkovic. Obdivovaná i nenáviděná první dáma království*, Praha 2016.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého VIII- IX, XIII- XIV*, Praha 1891, 1893, 1905, 1923.
- VAN DÜLMEN, Richard, *Historická antropologie, Vývoj, problémy, úkoly*, Praha 2002.
- VAN DÜLMEN, Richard, *Kultura a každodenní život v raném novověku (16.-18. století)*, Praha 1999.
- VOREL, Petr, *Pání z Pernštejna. Vzestup a pád rodu zubří hlavy v dějinách Čech a Moravy*, Praha 1999.
- VYBÍRAL, Zdeněk, *Paměti Pavla Korky z Korkyně. Zápisky křesťanského rytíře z počátku novověku*, České Budějovice 2014 (= Prameny k českým dějinám 16.-18. století, řada B, svazek IV).